

Utdanning
April
nr 4, 14. april 2023

20000

**tilfeller av vold og trusler mot ansatte i skolene ble
meldt inn i landets tjue største kommuner i fjor.**

INNHOOLD

Kåret til «Årets elevbedrift»

– De gylne øyeblikkene har stått i kø, sier lærer Hanna Beitrusten om Liblioteket.

56

Uventet oppdagelse

Den svenske forskeren oppdaget barnas spesielle språkbruk ved en tilfeldighet.

17

Skognær skole

Jakt, fiske og skogdrift står på timeplanen hos Sollerud-stranda skoles avdeling i Maridalen nord i Oslo.

24

– Han var snill og pedagogisk

Militærekspert Tormod Heier strøk i fysikk. Likevel velger han fysikklæreren Øystein Rollag som favoritt.

28

Skolevegring, trusler, vold

Lærere får et ansvar de mangler kompetanse for, skriver Ulrik H.L. Falck.

Tid til en prat

Brøset og Strinda barnehage i Trondheim senka sjukefraværet med gode samtaler.

18

LEDER

Hører du ei klokken, Brenna?

De siste fire årene har vi publisert cirka 140 saker om lærere som blir slått, sparket, lugget og truet av elever. Temaet er også bredt dekket i andre medier. Derfor må vi kunne tro at kunnskapsminister Tonje Brenna er godt informert. Likevel uteblir tiltakene.

Denne gangen bestemte vi oss for å skaffe en mer samlet oversikt. Vi spurte landets tjue største kommuner om å få tall på avviksmeldinger. Fasit ble over 20.000 tilfeller av vold og trusler mot ansatte i skolene. Trolig er dessverre tallet høyere. Tillitsvalgte sier at langt fra alle sakene meldes inn, og de som blir levert, registreres på ulike måter. Mens noen kommuner kun teller, kategoriserer andre etter hendelse og alvorlighet. Så stopper det der. Ingen tall rapporteres videre.

Det er et naturlig sted å starte for kunnskapsministeren. Tillitsvalgte er tydelige på at de ønsker seg et nasjonalt system for avviksmeldinger. Men da vi intervjuet Brenna til denne utgaven av Utdanning, var svaret nei. Hun vil ikke pålegge kommuner og fylkeskommuner mer rapportering.

Dette er i og for seg i tråd med Arbeiderpartiets politikk. Men det er også tillitsreformen, der de lover å lytte til sektoren. Og jeg vil også minne kunnskapsministeren om at hennes partifelle Torstein Tvedt Solberg etterlyste nasjonale tiltak før stortingsvalget 2021. Han lovet også at med Arbeiderpartiet i regjering, ville de endre kapittel 9 A i opplæringsloven, den såkalte mobbeparagrafen. Halvannet år senere har lite skjedd. Da Brenna nylig la frem forslag til ny opplæringslov var svaret at «det må regjeringen komme tilbake til».

Det holder ikke. Skjemaveldet er ikke det som bekymrer lærerne mest nå. Nå handler det om trygghet og helse. Alarmen ringer og ringer. Det er på tide å våkne.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

FORSLAG TIL NY OPPLÆRINGSLOV

Bare lærerutdanna skal gi spe

Regjeringa foreslår at elever som får spesialundervisning, skal ha rett til å bli undervist av en kvalifisert lærer.

Tekst: Kirsten Ropeid

24. mars leverte regjeringen forslag til ny opplæringslov. Utvalget som i 2019 leverte et forarbeid for lovarbeidet med ny opplæringslov, Opplærings-

ringslovutvalget, meinte at skolen trengte flere regler som kunne bidra til at opplæring i større grad blir gitt av lærer med relevant kompetanse

– Hvordan er dette fulgt opp i lovforslaget?

– Det er fulgt opp for spesialpedagogikken, sa kunnskapsminister Tonje Brenna til Utdanningsnytt.no etter at hun presenterte det nye lovforslaget for pressa.

Bare de som fyller kompetansekrava for å bli ansatt som lærer, kan gi spesialpedagogisk undervisning hvis forslaget går igjennom. Det betyr at de som skal gi slik opplæring, må fylle kompetansekrava for å bli ansatt i lærerstilling og for å

undervise i enkelte fag, ifølge Kunnskapsdepartementet.

Unntaksmulighet

Men det vil fortsatt være mulig å gjøre unntak fra disse krava hvis en konkret vurdering av eleven og den opplæringen som skal gis, tilsier det. En ny regel sier dessuten at det kan gjøres unntak for disse krava til utdanning for den som har en høyere utdanning som gjør vedkommende særlig egnet til å ivareta elevens behov, opplyser departementet.

Når det gjelder videre arbeid for å fylle inten-

Redd Barna

UNDERVISNINGSSOPPLEGG OM SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN

FOR DEG SOM ER LÆRER PÅ 5. – 7. TRINN

Visste du at 1 av 20 barn har vært utsatt for seksuelle overgrep av en voksen? Eller at 22 % av ungdom har vært utsatt for krenkelser fra andre jevnaldrende?

Barn, unge og til og med voksne trenger mer kunnskap om seksuelle overgrep.

Gjennom vårt undervisningsopplegg legger du til rette for at elevene:

- får kunnskap om hva seksuelle overgrep er
- vet at det ikke er barns skyld om de blir utsatt
- vet hva de kan gjøre dersom de opplever det

SOFIESTAR ★

en vid til pls

vi er ikke ferdige! få se deg en gang til!

Gratis
Nynorsk og bokmål
Digitalt og på trykk

SCAN KODEN FOR
Å LESE MER OG BESTILLE

www.reddbarna.no/skole/undervisning-vold-overgrep/

esialpedagogisk undervisning

sjonen om at mer undervisning skal gis av kvalifisert lærer i ordinær undervisning, sier Brenna at det er en prosess med partene for å finne måter for å nå dette målet.

– Dette arbeidet er både viktig og nyttig. Vi må finne løsninger som alle parter, både arbeidsgiver, arbeidstaker og elever kan leve med, sier kunnskapsminister Tonje Brenna.

Fysisk makt

– Det har vært varslet at opplæringslovens kapittel 9 A vil bli justert ut fra en intensjon om å ta bedre vare på ansatte i skolen. Hva sier lovforslaget om det?

– Vi sier at om en klage på en lærer er åpenbart grunnløs, skal ikke rektor ha plikt til å rapportere den til skoleeier. Ut over det er reglene om skolemiljø i all hovedsak videreført, sier Brenna, og fortsetter:

– Skolemiljøreglene i kapittel 9 A kom i 2017. De er fortsatt nye, og jeg mener derfor det er bra at vi i all hovedsak viderefører dem. Men det oppstår situasjoner i skolen der ansatte må bruke fysisk makt mot elever. De rettslige rammene for dette er uklare. Derfor vil vi komme tilbake med en høring nå i vår om hvordan vi kan regulere dette i opplæringsloven, sier hun.

– Det foreslås også å lovfeste barns rett til medvirkning i alle deler av skoledagen. Men viser ikke den lave scoren medvirkning har hatt i elevundersøkelser at problemet mer er praksis enn lovverk?

– Vi har overordna lovverk om ytringsfrihet, men også et mer detaljert lovverk tilpassa ulike situasjoner der ytringsfrihet er aktualisert. Det blir på samme måte med dette. Elevenes rett til å ytre seg og bli hørt om alt som gjelder dem, vil bli tatt bedre vare på når vi får det inn i lovverket. Dessuten har vi elever i skolen som er over 18 år, og derfor ikke kommer inn under barnekonvensjonen. Deres rettigheter må vi også sikre, sier Tonje Brenna.

Arkivfoto: Håkon Mosvold Larsen / NTB

Kunnskapsminister Tonje Brenna og regjeringen foreslår at spesialpedagogisk undervisning bare skal gis av ansatte med lærerutdanning, men åpner likevel for unntaksmuligheter.

Dette er noen av endringene i Opplæringslova som regjeringen foreslår:

- Elevers rett til medvirkning i alle saker som angår dem selv.
- Karakterfri barneskole.
- Rett til videregående opplæring fram til elevene fullfører, samt rett til å bytte studie dersom de ombestemmer seg.
- Rett til å velge videregående opplæring på nytt så mange ganger du vil fram til søknadsfristen det året du fyller 19 år. I dag har du bare rett til ett omvalg.
- Utvide oppfølgingstjenestens målgruppe, ved at tjenesten skal følge opp unge helt opp til 24 år, og ikke bare opp til 21 år slik som i dag. Dette betyr at flere unge som har falt utenfor skole og arbeid vil kunne hjelpes inn i kompetansefremmende tiltak som kan gjøre den enkelte kvalifisert for arbeidslivet.
- Fylkeskommunen skal sørge for at de som har læretid i bedrift får tilgang til rådgiving om utdanning og yrkesvalg, og rådgiving om sosiale og personlige forhold.
- Fylkeskommunen skal ha et opplæringstilbud i overgangen til videregående for elever som mangler faglige forutsetninger eller språklige forutsetninger, for å kunne delta i og bestå videregående opplæring. Ett eksempel på et slikt opplæringstilbud er kombinasjonsklasser, hvor den enkelte får grunnskoleopplæring kombinert med fag på videregående nivå.

BARNEHAGE

En heklet hjerteknapp skal gjøre det

Hver gang barna i Hareveien barnehage tar fram et hjerte, får de snakke med en voksen med en gang.

Tekst og foto: Paal Svendsen

– Vi fikk ideen fra skolene i kommunen, forteller styrer Synnøve Eiksund Anfinen i Hareveien barnehage i Nordre Follo.

Under pandemien fikk skoleelevene i kommunen en hjerteknapp på nettbrettet sitt. Trykker de på den, får de noen å snakke med.

– Vi syntes dette var en fantastisk idé, og vi kvernet litt på hvordan vi kunne overføre dette til barnehagen. Vi endte med å lage en fysisk hjerteknapp, sier hun.

En ansatt heklet små hjerter, fylte dem med vatt og la seks hjerter i hver sin kurv på storbarns-avdelingene. Saken er først omtalt i Østlandets Blad.

– Alle barn fra tre til seks år har tilgang til hjertene. De tar dem fram når de er triste, lei seg, sinte eller bare har noe på hjertet.

Da får barnet snakke med en voksen med en gang. Når et barn kommer med et hjerte, skal det prioriteres.

– Når et barn kommer med et hjerte, betyr det at barna ønsker å snakke med en voksen, og da skal vi sette av tid til dette umiddelbart.

– Hender de at de kommer med et hjerte når de må veldig tisse?

– Nei, det har ikke skjedd, humrer styreren.

Kan også brukes av ansatte

Etter at hjertene var heklet og lagt i kurver på vegg, brukte de samlingsstundene til å snakke om hjertene og hvordan de er tenkt brukt. Først startet de i én avdeling.

– Vi lurte jo på om dette kom til å fungere, og det gikk så bra at vi har nå iverksatt dette på alle tre storbarns-avdelingene. Barna kan selv velge hvem de vil snakke med; de har jo alle sine favorittvoks-

ne – en de kjenner og har ekstra tillit til.

Det kommer jevnlig henvendelser fra barna, noe som er et tegn på at hjerteknappene fungerer.

– Nå har vi skapt dette rommet og en mulighet for barn å kunne snakke om vanskelige ting. Det kan være en gjenglemt leke eller at de ikke fikk leke med en venn. Slike ting er alvorlig for en fire-åring. Det er også en mulighet for barn å snakke om enda mer alvorlige ting, som problemer hjemme, vold eller overgrep, sier hun.

Også voksne kan ta et hjerte.

KUNSTIG INTELLIGENS

Kun seks av ti falske eksamensbesvarelser avslørt

Forskere ved Universitetet i Agder har undersøkt hvor godt ChatGPT kan svare på eksamensspørsmål. Kun 60 prosent av besvarelsene ble avslørt som robottekster.

Forskerne ba 15 kollegaer om å vurdere ti besvarelser på et spørsmål fra en eksamen

som hadde blitt holdt ved Universitetet i Agder (UiA) i 2022. Fem av svarene var skrevet av studenter og fem av tekstroboten ChatGPT, skriver Khrono.

Besvarelsene fra ChatGPT fikk C i karaktersnitt. Det totale karaktersnittet var nøy-

aktig det samme som studentbesvarelsene. 40 prosent av ChatGPT-besvarelsene gikk gjennom uten at sensorene avslørte at de var skrevet av en robot. ©NTB

Enklere å snakke om følelser

– Hvis vi voksne ser at et barn sliter, eller vi ser atferdsendring, kan vi hente et hjerte og spørre om vi skal snakke litt sammen. Vi hadde også en forelder som sa til barnet sitt ved levering at barnet kanskje skulle ta en hjerteknapp og snakke med en i barnehagen, så det er blitt godt mottatt i foreldregruppen også, sier styreren.

Bygge tillit

Hjertene brukes også i den pedagogiske diskusjonen blant de ansatte.

– Det er viktig for oss å vite hvilke voksne vi er. Får man ikke et hjerte, hva betyr det? Å bygge tillit til barn er det vi jobber med, så dette bruker vi

også mellom oss ansatte, sier hun.

– *Hvorfor er det nødvendig at barna skal hente et hjerte for å få en prat med en av de voksne?*

– De får prate med voksne når de vil, uansett. Men å skape dette rommet mener vi er viktig. Barn må vite at det er fint å snakke sammen når de har det vanskelig og tungt inni seg, istedenfor å gå rundt og bære det inni seg, sier hun.

Anfinsen har fått flere henvendelser fra andre barnehager som ønsker å ta dette i bruk.

– Det er viktig å skape rommet for å snakke sammen. Å snakke om psykisk helse starter allerede i barnehagen. Det er utrolig viktig å kunne sette ord på følelsene sine, sier hun.

Hjerteknappene ligger i en kurv på hver av storbarns-avdelingene.

Nasjonalbibliotekets skoletilbud

I Nasjonalbibliotekets kartsenter finner du verdens største samling av originale trykte kart over Norge. Denne 500 år lange karthistorien rommer fortellinger om både politikk, handel og økonomi.

I vår kan du ta med klassen på to omvisninger
– både fysisk og digitalt:

- Strid i kart
- Jakten på nordøstpassasjen

Tilbudet er gratis.

For program se: nb.no/skole
Kontakt: skole@nb.no

Nasjonalbiblioteket

Hver dag blir ansatte slått av elever

I løpet av fjoråret kom det inn over 20 000 avviksmeldinger om vold, trusler og krenkelser mot ansatte i skolene i Norges tjue største kommuner.

Tekst: Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Det siste året har mediene satt søkelyset på vold og trusler mot ansatte i norske skoler. Overskriftene har vært mange, tallene har variert. Da 2022 var over, ville Utdanning skaffe en større oversikt.

Derfor ba vi om innsyn i avviksmeldingene de siste tre årene hos de 20 største kommunene i Norge. Listene vi fikk, kunne fortelle om en økning i antall registrerte hendelser i løpet av perioden og 20914 avviksmeldinger bare i fjor.

Kommunenes rapporter er ulike. Hos noen registrerer de kun avviksmeldingen som sådan, hos andre ligger det beskrivelser av hva som har skjedd. Det er beretninger om psykisk og fysisk vold, alt i fra krenkelser til kvelertak, slag og spyting.

Id-tyveri, filming, slag, spark, skalling, trusler, bitt, kveling, spyting ...

En gravid lærer ved en ungdomsskole i Sandefjord har opplevd både fysiske angrep og trusler. I kommunen er det rapportert at kon-

sekvensen var at kvinnen følte ubehag, redsel og utrygghet. En ansatt ved en annen skole i samme kommune har opplevd filming og id-tyveri.

I Bergen ble det rapportert om 1596 slag og/eller spark i fjor og 52 tilfeller der ansatte er blitt/ eller forsøkt skallet ned i fjor. I samme kommune var det 385 meldte avvik på verbale trusler og trakasseringer og 13 ansatte hadde opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet.

I listene fra Tønsberg fin er en tilfeller av kasting av kniv, stein, kloring og bitt. De registrerer ikke skolen der det har skjedd.

I Bodø kan en lese at det har vært 28 tilfeller av kveling de siste fem år og at det er registrert 221 kloringer og spyting i den samme perioden.

I Nordre Follo er 75 prosent av de meldte avvikene en eller annen form for personskade i 2022. Året før var 90 prosent av meldingene om personskader.

Stavanger har registrert 1040 tilfeller av slag,

De aller fleste kommuner i landet må forbedre seg.

Steffen Handal, leder av Utdanningsforbundet

spark eller dytt i fjor. 16 kvelertak og 125 tilfeller av bruk av gjenstand eller våpen.

Leder av Utdanningsforbundet, Steffen Handal, sier at alle skal føle seg trygge på jobb og at han ser svært alvorlig på at ansatte opplever vold og trusler på arbeidsplassen.

– Det er helt tydelig at vi trenger forbedring både i det forebyggende arbeidet og i rutinene for å ivareta ansatte når uakseptable situasjoner likevel oppstår. Dette er et lederansvar og et ansvar for lokal skolemyndighet. Mitt inntrykk er at de aller fleste kommuner i landet må forbedre seg på disse områdene, sier Handal.

– Ethvert avvik er uønsket fordi det er et uttrykk for en uønsket praksis, slik sett er tallene urovekkende. Det er viktig for oss at avvik faktisk meldes når de skjer, slik at vi får kunnskap om forholdene. Bare da blir vi bedre rustet til å forebygge og reagere når beklagelige forhold oppstår. Det er bra at rutinene for å melde avvik ser ut til å bli bedre.

Handal mener at rutinene for å melde avvik

Verktøykassen skolene har, er kanskje litt utdatert.

Dag Martin Vikheim, hovedverneombudet for skolene i Oslo

begynner å bli bedre. Han synes det er vanskelig å konkludere hva sammenligninga av dagens tall med tidligere tall betyr.

– Samtidig ser det for oss ut til å være reell økning i vold og trusler mot lærere også. Det er sterkt bekymringsfullt.

Uavklart om 9A

Den 24. mars la kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) frem forslag til ny opplæringslov. I forkant var det knyttet stor spenning til kapittel 9A, og hvordan ny opplæringslov ville balansere elevenes og lærernes rettigheter. Etter at kapittel 9A ble innført i 2017, oppgir mange lærere at de kvier seg for å gripe inn fysisk overfor elever, av frykt for å bli klaget inn for å ha krenket eleven i ettertid.

Men 9A-spørsmålet står fortsatt uavklart.

– Det er et behov for å se nærmere på hvordan vi håndterer situasjoner der ansatte må bruke fysisk makt mot elever. Dette er forslag som ikke er med i den lovteksten vi legger frem i dag, men som vi vil komme tilbake til, sa Brenna.

UDF-lederen vil ha mer kunnskap før en

endrer opplæringslovens kapittel 9A.

– Jeg tror vi trenger mer kunnskap før vi kan konkludere med at vold og trusler mot lærere er direkte knyttet til kapittel 9A. Når det er sagt, er det ikke tvil om at vi har sett fle e eksempler på dårlig praktisering av kapittelet. Derfor er jeg glad for en den endringen regjeringen har foreslått i forslag til ny opplæringslov. Den vil innebære at rektor må gjøre en vurdering av grunnlaget for hver enkelt sak, og at lærerne dermed blir sikret mulighet til å uttale seg og belyse saken, sier Steffen Handal.

Få anmeldelser

De fle te av Norges 20 største kommuner graderer avviksmeldingene i lav, middels og høy alvorlighet. Bare Oslo og Bærum har oversikt over antallet anmeldte tilfeller.

I 2021 ble 29 saker anmeldt i Oslo. Disse fordelte seg med 2 på videregående, 10 fra spesialskoler og 17 fra grunnskole.

– Jeg tror det er fle e. Bare to på videregående høres lite ut, sier hovedverneombud i Oslo, Dag Martin Vikheim.

Politiet på sin side har ikke oversikt over

hvor mange anmeldelser de får der den skadelidende er ansatt i skolen. Men politiet i Oslo har oversikt over hvor mange anmeldelser som omfatter offentlig vold mot offentlig tjenesteperson i Oslo. I 2021 var det 1373 og i 2022 var det 1444 saker.

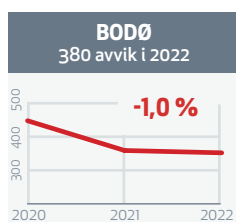
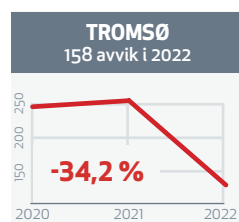
Liv og helse

I 2017 kom det inn et nytt kapittel i arbeidsmiljølovens forskrift om utførelse av arbeid. Der inngår bestemmelser om å gi ansatte bedre beskyttelse mot vold og trusler på arbeidsplassen.

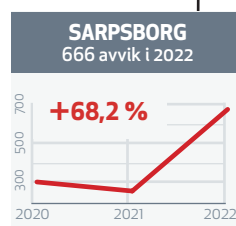
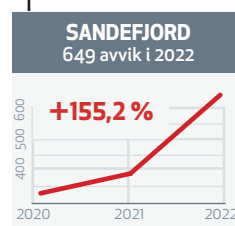
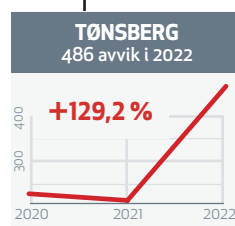
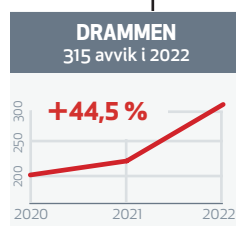
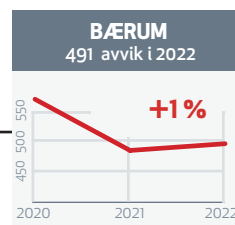
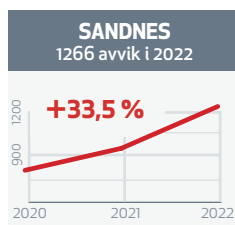
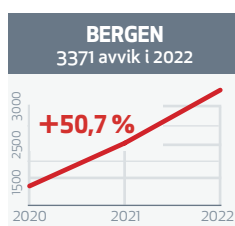
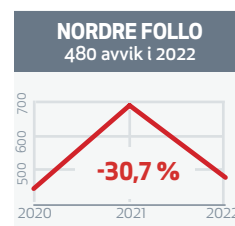
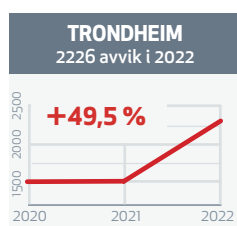
– Hovedverneombudet kan stanse arbeid der det er umiddelbar fare for liv og helse, sier Vikheim.

Han mener at det er for få saker som det meldes avvik om, og at fle e burde bli meldt både til Arbeidstilsynet og anmeldt til politiet.

– Oslo-skolene har fått fle e elever, men spesialtilbudet for elever med krevende adferd har ikke holdt tritt med økningen. Samtidig ser vi elever som er tøffere i yngre alder. Verktøykassen skolene har, er kanskje litt utdatert, sier Dag Martin Vikheim.

Grafene viser utvikling fra 2020 til 2022 (Ålesund 2021-2022). Prosenten viser endring fra 2021 til 2022

Elevene tuklet med sykkelen

«Kristin» elsket å være lærer. Da hun begynte i yrket, var det som å komme hjem. At hun skulle grue seg for å gå inn i klasserommet til elevene, hadde hun aldri trodd.

– Jeg har alltid hatt stort overskudd. Det å være lærer var det morsomste jeg visste i mange tiår. Men etter en rekke hendelser toppet det seg sånn at jeg ikke klarte å være profesjonell lenger, forteller hun.

Kristin er lærer ved en ungdomsskole utenfor Bergen. Hun vil ikke stå frem med sitt ekte navn fordi hun frykter for hvordan det da blir i lokalsamfunnet, ikke bare for henne selv, men også for kollegaene hennes.

– Jeg er også engstelig for skolens omdømme. Vi konkurrerer med en privat skole.

Da pandemien kom, ble det større begrensninger i hvor mange nærkontakter alle kunne ha. I skolene ble elevene delt inn i kohorter.

– Vi ble låst i de samme gruppene, og det var lite fl. ksibilitet. Enkelte elever ble mer og mer trakasserende og truende. De kunne kaste ting på meg, som flasker og andre løse gjenstander. Alt jeg sa, ble avbrutt. Det ble etter hvert grusomt å gå inn i klasserommet.

En dag kom noen jenter bort til «Kristin» og fortalte at noen hadde tuklet med sykkelen hun brukte frem og tilbake til jobb. Neste dag spurte en elev: «Virket bremsene dine?»

– Jeg følte meg så hjelpeløs. Rektor forsøkte å sette på fle e folk, men det var ikke ansatte å oppdrive. Fra den spede begynnelse til det sprakk helt, gikk det ett halvt år.

Kristin fikk lov til å ta med sykkelen inn på et rom på skolen. Hun forteller at noen av elevene klarte å komme seg inn der også. En dag kjørte Kristin bil til jobb. Da var det en som sa: «Kjører du i dag, Kristin? God tur hjem.»

– Jeg oppfattet det som en trussel og ble redd. De kunne jo ha tuklet med noe på bilen min. Ikke noe sted på skolen følte jeg meg trygg, jeg ble urolig, sint og aggressiv.

– Jeg meldte avvik først, men etter hvert var jeg rett og slett for sliten, forteller «Kristin».

Elevene hånet også mannen og datteren til Kristin og sa stygge ting om dem.

– Da ble jeg sint. Det var enklere å ta igjen for dem. Ryktene de satte ut, var usanne. Men når de tok meg for alt, det jeg sa, hvordan jeg sa det og kroppsstørrelsen min, så ble det så personlig.

Gjennom årene Kristin har vært lærer, har hun måttet takle elever som ikke har klart å regulere temperamentet sitt.

– Det er mer forståelig. Jeg har hatt elever som har kommet mot meg med kniv. Jeg har måttet legge en elev i bakken, fordi han var til fare for seg selv og andre. Ja, det kan være skremmende, men det har jo ikke vært rettet mot meg personlig. Elever som er sinte eller frustrerte som tar det ut på feil måte, kan en forstå.

Når Kristin tok det opp med kollegaene, opplevde hun at hun ble møtt med lite forståelse i starten.

– Jeg ble rådet til å være greiere og smile mer til elevene, og jeg måtte jobbe med å bli en bedre klasseleder. Jeg ble også møtt med at de andre lærerne ikke hadde problemer med disse elevene.

Hovedtillitsvalgt i den aktuelle kommunen var inne i saken. Han sier følgende:

– Det er riktig at hun ikke fikk den støtten hun burde ha fått. Det er ikke unikt for denne skolen, vi har andre skoler i kommunen der dette også skjer. At lærere som opplever vold og trakassering fra elever ikke får oppbakking fra kollegaene sine, har jeg sett andre steder også.

Han sier at det også var fle e som ble sykemeldt ved den aktuelle skolen på grunn av vold og trakassering.

– De fikk etter hvert inn fle e ansatte, men de kom jo ikke i forkant. Det trengs mer ressurser, skal en få bukt med en slik kultur. Vi gjennomførte en spørreundersøkelse ved alle skolene i kommunen i 2020. Da svarte 46 prosent at de var utsatt for vold eller trusler hver måned eller oftere, forteller hovedtillitsvalgt.

Kristin sier at det å melde avvik også var en omstendelig prosess.

– Jeg meldte avvik først, men etter hvert var jeg rett og slett for sliten. Jeg sa ifra til rektor ved hver episode. Hun kom og snakket med klassen, men det var ikke til hjelp i det hele tatt. Det burde ha vært en standard for hva som skal meldes som avvik og det samme systemet i alle kommuner i Norge.

Kristin forteller at elever kunne komme med brekningslyder hvis hun var i nærheten. Av og til valgte hun å gå rundt bygningen, istedenfor å risikere å miste ansikt om elever stilte seg i veien for henne. Verneombudet prøvde å stenge skolen på grunn av hendelser ved skolen. Dette bekrefter også hovedtillitsvalgte.

– Den daglige trakasseringen var helt ødeleggende for meg, jeg ble så nedbrutt. Redselen min ble så stor, jeg forandret personlighet og ble sint og aggressiv. Jeg sprakk til slutt og sa noe til en elev som jeg ikke skulle ha sagt. Foreldre klaget, og jeg ble sykemeldt, lenge, forteller Kristin.

Hun tenkte først at hun trengte noen uker på å komme seg, men det skulle ta et halvt år før hun var tilbake i jobb.

– Jeg begynte å søke jobber utenfor skolen, litt sånn halvhjertet. Heldigvis fikk jeg ikke napp. Det er jo lærer jeg er.

Etter at hun kom tilbake fra sykemeldingen, fikk hun andre klasser. Det ble også satt inn fle e assistenter og gangvakter.

– For noen år siden hadde vi fem lærere mer enn hva vi i dag har. Da har en fle e å spille på og mulighet til å kunne få hjelp inne i klassen hvis en trengte det. Nedskjæringene i budsjettene har gjort at vi har måtte nedbemanne, men vi har det samme antallet elever. Vi trenger fle e inn i skolen, skal vi klare å hankses med alle elevene som skal igjennom skolen, sier Kristin.

– De valgte seg meg og gikk etter meg som person. Det var så belastende. Til slutt fikk jeg panikkangst og ble syk. Dit vil jeg ikke igjen. Det er også delvis derfor jeg ikke vil stå frem. Jeg kan ikke risikere å havne der jeg var da jeg var sykemeldt.

Ikke noe sted på skolen følte jeg meg trygg.

«Kristin», lærer

Håndleddet til «Inger» ble skadet av den seks år gamle eleven. Lenge måtte hun gå med skinne på armen.

Foto: Privat

Skadet av en seksåring

«Inger» har fått erklæring på at hun har yrkesskade. Hun er lærer ved en skole på Østlandet.

– Det ser ikke ut som det er en varig skade, men hvis jeg skulle få seinplager er det viktig å melde det og ha dokumentasjon på at det skjedde på jobb, sier «Inger», som ble skadet av en seksåring. Også hun ønsker å være anonym.

«Inger» forteller at den seks år gamle gutten daglig, noen ganger fle e ganger om dagen, hadde utbrudd inne i klassen.

– Han hadde det ikke bra. Det var fle e hjelpeinstanser som var inne i bildet. Gutten slo, lugget og sparket. Noen ganger fikk han tak og dro ut store hårtuster. Jeg hadde aldri vært i en sånn situasjon tidligere, forteller «Inger», som har vært lærer i over ti år. Hun har også erfaring fra barnehage.

De var tre lærere sammen på trinnet som støttet hverandre. «Inger» syntes de fikk bra oppbakking fra ledelsen, men at det tok tid før fle e ressurser kom på plass.

– De andre barna ble veldig redde, og det var vanskelig å drive undervisning med en elev som trengte så mye. Det tok ett halvt år før vi fikk en ressurs til.

Lærerne fikk veiledning av pedagogisk-psy-

kologisk tjeneste (PPT), men «Inger» følte ikke at de hadde noen råd som var gode nok i den situasjonen de stod i.

– Jeg skal være forsiktig med å være bombastisk, men jeg tror nok denne eleven hadde hatt godt av noe helt eget innimellom. Så kunne han øg vært i normalklassen til tider. Men han slet med så mye at det ble slitsomt både for ham og alle andre, forteller «Inger».

Hun og kollegaene hennes skrev avviksmeldinger, men ikke på alle hendelsene.

– Det var for mange. Daglig skjedde det noe. Vi trenger mer kunnskap om barn som sliter. Det skulle ha vært mer spesialpedagogiske kunnskap i skolen.

Eleven som hadde så store utfordringer, har flyttet, så «Inger» har ham ikke som elev lenger.

– Det var ikke noe gøy å gå på jobb når dagene var så slitsomme, men jeg hadde jo en godhet for ham også. Han skulle ha vært fanget opp enda tidligere. Jeg tenker ofte på ham og håper han får hjelp og god oppfølging. Det er rart å tenke på at en seksåring kan skade en voksen alvorlig, sier hun.

ARBEIDSTILSYNET DEFINERER VOLD OG TRUSLER SOM:

«Vold og trusler»

er hendelser hvor arbeidstakere blir fysisk eller verbalt angrepet i situasjoner som har forbindelse med deres arbeid, og som innebærer en åpenlys eller antydning trussel mot deres sikkerhet, helse eller velvære.

«Trusler» er verbale angrep eller handlinger som tar sikte på å skade eller skremme en person.

«Vold» er enhver handling som har til hensikt å føre til fysisk eller psykisk skade på person. Det inkluderer også hendelser der den som skader en annen person ikke er klar over eller vurderer konsekvensene av handlingen sin – for eksempel på grunn av rus, psykisk/somatisk sykdom, mental og emosjonell tilstand eller lignende.

«Til hensikt» i denne definisjonen er brukt for å skille handlingen fra rene uhell som også kan føre til lignende skader.

Les også kronikk om trusler, vold, skolevegving og «laget rundt eleven», på side 40.

Lærerne vet ikke hvordan de skal melde avvik

I Trøndelag oppga fire av ti lærere at de aldri hadde fått opplæring i avvikssystemet. Tillitsvalgte etterlyser et nasjonalt meldingssystem, men Brenna sier nei.

– Det burde ha vært en nasjonal standard for hvordan ansatte i skoler melder avvik og hva som meldes. Når jeg er rundt omkring i kommuner, er det mange forskjellige systemer og rutiner for om og når avvik meldes, sier Kai Nilsen, tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Trøndelag.

Han har reist rundt og holdt foredrag og lært opp både kommuneansatte og ansatte i skolene i hvordan de kan melde avvik og hva en bør melde avvik om. I 2021 sendte også fylkeslaget ut en spørreundersøkelse til sine medlemmer i grunnskolen i alle de 38 kommunene.

43 prosent svarte at de ikke har fått opplæring i hvordan de skal melde avvik. 42 prosent av lærerne uttrykker at de ikke blir oppfordret av kommune eller skoleledelse til å melde om uønskede hendelser i sine systemer for internkontroll.

– Det er skremmende. Vi har også hørt om lærere som har meldt avvik, for så å bli møtt med at det der var ikke avvik. Mange vet ikke hva de skal si ifra om. At det er stor underreportering, er jeg ikke i tvil om, sier Nilsen.

Alle kommuner er lovpålagt å ha et system for internkontroll. Hensikten med et slikt system er å synliggjøre det man opplever i arbeidshverdagen, slik at opplæringstilbudet til elevene styrkes og at arbeidsmiljøet til de ansatte blir bedre.

– Arbeidsmiljøloven er tydelig på at det er arbeidsgivers ansvar å sørge for at arbeidstakere vet hvordan man melder fra om uønskede hendelser og kritikkverdige forhold. Arbeidsgiver har også ansvaret for å følge opp og evaluere hendelsene, slik at de kan forebygges i fremtiden.

Utdanningsforbundet Trøndelag er bekymret for at arbeidsgiver ikke tar lærernes arbeidshverdag på alvor.

– Dersom kommunene virkelig ønsker å forebygge uønskede hendelser og synliggjøre praktiske og økonomiske utfordringer som er i skolen, er man avhengig av å vite hvor skoen trykker. Jeg oppfordrer alle lærer til å melde inn rubbel og bit for å synliggjøre hvilken arbeidshverdag lærerne står i, sier Kai Nilsen.

Også hovedverneombudet i Utdanningssetaten i Oslo, Dag Martin Vikheim, vil ha et bedre system for å melde avvik.

– Per i dag har ikke Oslo-skolen et avvikssystem eller kvalitetssystem der vold og trusler fra elever rettet mot ansatte kan meldes inn på en enkel, transparent og enhetlig måte, sier Dag Martin Vikheim.

Ansatte i Oslo-skolen har blitt lovet opplæring i hvordan de skal håndtere vold.

– Alle har ikke fått den lovpålagte opplæringen de skal ha. Vi har blitt lovet at det skal være på plass i løpet av året. Det er Utdanningssetaten som har ansvaret for at opplæringen blir gitt, sier hovedverneombudet.

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) er skeptisk til et nasjonalt system for rapportering av vold og trusler.

– Lovverket har i dag en rekke plikter til rapportering og dokumentering, og lærere, skoleledelse og skoleeier bruker allerede mye tid på administrasjon. Det vil alltid være en avveining av hvor mye kommunene skal være pliktig til å rapportere til staten, sier hun.

– *Hva tenker du om at ansatte i Skole-Norge blir utsatt for så mange hendelser på jobb?*

– Det er uakseptabelt. Vi må erkjenne at det

er komplekse årsaker til at elever utsetter lærere for vold og trusler, og at det ikke finnes enkle løsninger. Vi må styrke laget rundt eleven, slik at lærere ikke må håndtere saker som disse alene.

Hun sier det er uakseptabelt å be lærere som opplever vold og trusler om å tie stille eller «dempe seg».

– Tvert imot må alle rektorer og skoleledere ta ansvar for å diskutere vold og trusler åpent i lærerkollegiet. På den måten kan man sammen finne ut: «Hva bør vi gjøre, og hvordan skal vi håndtere det hvis noe skjer?». Det er rektors ansvar å sette dette på dagsorden, sier Tonje Brenna.

Departementet arbeider med å utrede regler for når lærere kan bruke fysisk makt mot elever. Disse skal etter planen behandles i Stortinget neste vår og tre i kraft 1. august 2024.

Mange vet ikke hva de skal si ifra om.

Kai Nilsen, tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Trøndelag

Foto: Luis Gandarillas, Anadolu Agency/abacopress.com, NTB

Lærerne tar til gatene i protest mot regjeringen

Politiet bruker tåregass mot demonstrerende lærere.

BOLIVIA: Etter å ha brutt dialogen om blant annet lønn, læreplaner og pensjon med regjeringen, gjenopptar lærerne demonstrasjoner. I landets administrative hovedstad La Paz spredte politiet demonstrerende lærere ved hjelp av tåregass 21. mars.

Foto: Aldswarrio, Freemages

Basar for å hjelpe overlevende etter jordskjelvet

En barnehage i den sørlige provinsen Antalya har etablert et lite friluftsmarked og gir inntektene derfra til barn som ble rammet av jordskjelvet, men overlevde.

TYRKIA: Barnehagen organiserer et offentlig marked årlig.

– Inntektene går til barn som overlevde jordskjelvet. I år er det vårt viktigste mål, men å utvikle

barns velvilje og selvtilitt er vårt mål nr. 2, sier barnehageleder Fatih Çelik til den engelskspråklige avisa Hürriyet Daily News.

Markedet ble etablert i barnehagens hage. De unge selgerne bød på grønnsaker og frukt, samlet inn fra foreldrenes drivhus og hager. De solgte også matvarer tilberedt av familiene deres, skriver avisa.

En kunde som er innom, Zeynep Çetin, sier til avisa: – Jeg kjøper agurk, gulrot, dill, ja jeg gjør alle mine grønnsaks- og fruktinnkjøp her, denne uken, for å hjelpe de overlevende fra jordskjelvet.

Forskeren oppdaget barnas språkbruk ved en tilfeldighet

Førskolebarn som bruker engelsk som lekespråk, er mye mer vanlig i flerkulturelle områder, ifølge en ny studie.

SVERIGE: Karolina Larsson er logoped ved barne- og ungdomsadministrasjonen i Halmstad kommune og doktorgradsstipendiat ved Lunds universitet. I barnehagene hun forsket på, er det særlig når pedagogene ikke deltar i leken at barna går over til engelsk, sier hun til Sveriges Television.

– Det var uventet. Hadde jeg ikke filmet frilek, ville vi ikke sett dette, sier Larsson.

– Vi har ikke funnet andre studier som har undersøkt hvordan førskolebarn i Sverige bruker engelsk. Vi tror dette er den første studien, fortsetter hun.

Barn i alderen tre-seks år fra åtte ulike barnehager i Halmstad kommune deltok i studien. Både barn med svensk som morsmål og barn med andre morsmål deltok.

I studien refererer barn ofte til populærkultur når de snakker engelsk. De nevner ulike nettspill og snakker om hva de har sett på YouTube.

Mer engelsk i flerkulturelle områder

Studien viser at engelsk er mer utbredt blant barn i barnehagene i flerkulturelle områder, enn blant barna i barnehager der flertallet av foreldrene har svensk som morsmål.

Karolina Larsson sier til svt.se at i områder der barna har svensk som morsmål, låner de noen ord og uttrykk fra engelsk.

– I de mer flerkulturelle sammenhengene har vi barn som bruker utelukkende engelsk i lek seg imellom, ingen andre språk, sier hun.

SVT har ringt rundt til barnehager i Järva, Enskede-Årsta-Vantör og Kungsholmen, alle områder i/rundt Stockholm. Overalt oppgir barnehagelærerne at engelsk, både ord, uttrykk og hele setninger, forekommer i leken.

– Trenger svensk for å klare seg på skolen

Fra et pedagogisk perspektiv er det ekstremt viktig at alle barn har tid til å lære svensk, sier Karolina Larsson.

– Bruker barna konsekvent engelsk i lek, reduseres tiden til å lære svensk, noe de trenger å kunne for å klare seg på skolen, sier hun.

Samtidig mener hun barna viser stor språklig interesse når de har lært engelsk på egen hånd.

Utenriksstoffet er oversatt og redigert av Ylva Törngren

Ill.foto: Jacarino, Freemimages

I frilek der barnehageansatte ikke var til stede, gikk barna gjerne over til å bruke engelsk, viser en studie fra Halmstad på sørvestkysten i Sverige.

Nytt læringsspill for VGS om trepartssamarbeidet fra LO og NHO

Elevene lærer om den norske arbeidslivsmodellen gjennom å samarbeide om oppgaver som jobbsøking, ansettelse, lønnsforhandling og å løse opp en fastlåst konflikt. Spillet gjennomføres med veiledere fra LO og NHO og holdes i klasserommet med utdelte telefoner og annet nødvendig utstyr. Skolen trenger kun en projektor eller storskjerm og mulighet til å koble til lyd.

Book et besøk her: vinnvinnspillet.no

VINN VINN

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

Gode samtaler fikk sjukefraværet ned

Debriefing er ett av tiltakene som har ført til et dramatisk fall i sjukefraværet i Brøset og Strinda barnehage.

Tekst: Kirsten Ropeid Foto: Ole Martin Wold

– Tredje morgen på rad uten utfylling av fraværslister. Ingen av de 63 ansatte i barnehage har ringt inn egenmelding om sykdom.

Styrer Anne Saksvik Buhaug i Brøset og Strinda barnehage i Trondheim er ganske fornøyd når hun kan melde dette. Det er tidlig formiddag, og ute skifter sol og snøbyger like ofte som gråt og latter kan skifte i en barnehage.

Og Anne Saksvik Buhaug modererer seg også raskt:

– Ikke alle ansatte er på jobb. De kan være borte på grunn av kurs, permisjon, sjukmelding eller annen forutsigbart fravær. Men alle de andre er på plass.

Høyt sjukefravær

Statens arbeidsmiljøinstitutt konstaterer at sjukefraværet i barnehagene er på 8 prosent. Det er 63 prosent høyere enn gjennomsnittet for alle sysselsatte. Langtidsfraværet er på 6,9 prosent. Én av tre barnehagelærere og én av

fi e assistenter meiner langtidsfraværet helt eller delvis skyldes jobben.

I 2016 var sjukefraværet i Brøset barnehage, når det var på sitt høyeste, 22 prosent. I oppstarten var toppen på 29 prosent.

– Vi har gått ned med rundt to prosentpoeng i året, konstaterer Anne Saksvik Buhaug.

I 2022 var det fle e måneder da det totale fraværet var under 3 prosent.

Men sammenlikninga er ikke bare enkel. Fram til årsskiftet var Brøset og Strinda barnehage to barnehager. Nå er de slått sammen til en enhet, og tallet på ansatte er så godt som dobla. Derfor må vi vri litt på statistikken for de siste ukene for å se på utviklinga bakover i år. Og da ser vi bare på den ene barnehagen, gamle Brøset barnehage.

Setter opp en plan hver uke

– *Hvordan er det mulig å redusere fraværet så mye?*

– Organisering og ledelse. Faglighet betyr

– Det er leders oppgave å legge opp gode strategier for å jobbe på måter som man ikke blir sjuk av, konstaterer styrer Anne Saksvik Buhaug.

Å arbeide med mennesker betyr å komme til kort.

Anne Saksvik Buhaug, styrer

alt, sier Marlene Grande Bakken, pedagogisk leder og tillitsvalgt for Utdanningsforbundet i barnehagen. Hun tar pause fra uteleiken og krabber ut av termodressen for en prat inne på personalrommet.

– *Organisering og ledelse høres ut som et fag på BI. Hvordan gir det mening som karakteristikk av praksis i en barnehagehverdag?*

– Hver onsdag setter jeg og mine medpedagoger opp en plan, starter Marlene Grande Bakken.

Barnehagen er en basebarnehage med to baser for småbarn og to for store barn.

– Vi begynner planarbeidet med spørsmåla «Hva trenger barna nå, hvordan deler vi da gruppa til alles beste, hvordan passer vi inn spesialpedagogikk», og alt det andre som må inn i planen. Planen går på høring blant de ansatte på basen og tilpasses. Slik får vi en tydelig organisering som gir alle ansatte autonomi i sin yrkesutøvelse. Autonomi er svært viktig for trygghet og tillit, sier hun.

Høye emosjonelle krav

Statens arbeidsmiljøinstitutt sier at arbeid på kne eller på huk, løft i ubekvemme stillinger, kontakt med kroppsvæsker og høyt støynivå er forhold som kan føre til sjukefravær i barnehagene. Men instituttet framhever sterkt at det de kaller høye emosjonelle krav, konflikter på arbeidsplassen og fysisk vold som gir synlige skader alle er store utfordringer for arbeidsmiljøet og sjukefraværet i barnehagene.

– Vi er mennesker som arbeider med mennesker, og for mennesker, sier Anne når vi trekker fram dette sitatet.

På Trine Blaasværs arbeidsplass har sjukefraværet gått ned med to prosentpoeng hvert år i flere år.

– Autonomi i yrkesutøvelsen er viktig for trygghet og tillit, sier Marlene Grande Bakken, pedagogisk leder og tillitsvalgt for Utdanningsforbundet i Brøset og Strinda barnehage.

– Å arbeide med mennesker betyr å komme til kort. Så det er heftig, dette vi driver med, vi som arbeider i barnehage, nikker hun.

Arbeidsmiljøinstituttet definerer høye emosjonelle krav som forventninger fra barn, foreldre og kolleger om engasjement og forståelse hos den ansatte som er større enn det arbeidstakeren til enhver tid klarer. Å leve i det presset er en stor belastning og med det en alvorlig risiko for sjukefravær. Instituttet bagatelliserer heller ikke den følelsesmessige reaksjonen ved å bli slått, sparka eller bitt, bare fordi det er små barn som slår. Over tid kan det bli en belastning som vokser seg for stor for arbeidstakeren, sjøl om barna er små.

Savner sterkere lovverk mot stress

– Arbeidsmiljøloven sier at ansatte skal arbeide under trygge forhold uten unødvendig stress og belastning. Dermed blir det leders oppgave, sammen med ansatte, å sette seg inn i ansattes arbeidsforhold og legge opp gode strategier for

å jobbe på måter som man ikke blir sjuk av, sier Anne Saksvik Buhaug.

– *Mange vil vel si at det er lettere sagt enn gjort?*

– Lovverket er ikke godt nok når det gjelder støtte ved emosjonelt stress, konstaterer Anne Saksvik Buhaug.

Hun meiner hele språkbruken i lovteksten peiker mot det fysiske arbeidsmiljøet.

– Det heter for eksempel at man skal «kartlegge farer». Det er et vanskelig begrep å bruke om arbeidet med mennesker, eller om ledelse som arbeidsmiljøfaktor. Det sier også lite om ledelse som sosial støtte og buffer mot uhelse, sier hun.

Debriefing

– Og jeg kan jo ikke fjerne alle problem hverdagen bringer med seg. Men jeg kan ta ansvar for en kultur der den ansatte ikke blir stående aleine med følelser av skyld og nederlag, understreker hun.

Det er imidlertid en viktig forutsetning for det: De ansatte må varsle om at de trenger støtte og hjelp!

Varslet fører til det Marlene Grande Bakken kaller debriefi g.

– Det er svært viktig, og jeg benytter meg av det ofte. Seinest i går, sier hun.

I Brøset og Strinda barnehager betyr debriefi g at når Marlene føler at hun har stått i en krevende situasjon kontakter hun Anne, som så fort som mulig setter av tid til en prat. Der analyserer de situasjonen og diskuterer andre løsninger.

– Er det ikke flaut å fortelle sjefen at du er kommet til kort?

– Nei! Dette er en del av jobben. Jeg veit jo at det jeg gjorde, det gjorde jeg ut fra et ønske om å gjøre godt. Så det er absolutt ikke flaut å diskutere mine handlinger, det er helt nødvendig for å komme videre.

Sterke arbeidslag

– I barnehagene trenger vi sterke, robuste arbeidslag, lag med raushet og åpenhet, der alle veit at de hører til og er viktige i en sammenheng. Det betyr at følelser av skyld eller nederlag ikke er noe den enkelte skal stå aleine med. Å måtte kvele og skjule de egentlige følelsene, det fører bare til at de vokser, sier Anne Saksvik Buhaug.

Å fortelle hva som forventes av den enkelte og jobbe med hvordan de skal ha det på arbeidsplassen, skaper et trygt miljø som tåler at ting sies og tas tak i, mener hun.

– Som barnehageansatte er vi trent til og lært opp til å forstå barn ved å gå i oss sjøl.

Hvis et barn blir fryktelig sint, er det lett at en ansatt spør seg hva hun eller han har gjort som har bidratt til dette.

– Men hvis det å ikke greie å være der for barnet slik vi ønsker, blir en individuell opplevelse av å ikke mestre jobben, da får vi ikke dette robuste laget. Det vi også risikerer, er at arbeidsbelastninga blir så stor at arbeidstakere ikke makter å komme på jobb, konstaterer Anne.

Utrygge barn

Det aller vanskeligste, det som tærer mest på alle ansatte, er når foreldre opplever at barnet ikke er trygt i barnehagen, vedgår Anne Saksvik Buhaug.

– Og det må vi jo løse i fellesskap. Ett og ett

– Bedre bemanning kan redusere emosjonelt stress, meiner Marlene Grande Bakken.

Det må være flere med riktig kompetanse og kunnskap, skal det være noe poeng.

Anne Saksvik Buhaug, styrer

individ kan ikke hver for seg løse det, slår hun fast.

Samtidig understreker Anne Saksvik Buhaug at ei gruppe kompetente ansatte ikke umiddelbart blir et optimalt team. Barnehagearbeid er så komplisert og så emosjonelt utfordrende at teamet kontinuerlig må samtale om muligheter, trusler og utfordringer i deres team, understreker hun.

Flere ansatte - med rett kompetanse

– Fagforeningene framhever stadig behovet for flere ansatte i barnehagene, og de argumenterer blant anna med at det vil få ned sjukefraværet. Hvor viktig er det etter deres mening?

– Hvis fle e ansatte hadde sikra bedre bemanning en større del av dagen, hadde det

Få ned sjukefravær med partssamarbeid

Leder, tillitsvalgte og verneombud i den enkelte barnehage kan få hjelp til hvordan de kan samarbeide om praktiske tiltak for mindre fravær og frafall på sin arbeidsplass.

Arbeidstakerorganisasjoner og arbeidsgiverorganisasjoner har gått sammen i det som kalles «bransjeprogram barnehage». Det betyr at de sammen har arbeidet ut tre ulike metoder, eller verktøy, som arbeidsplassene kan ta i bruk for å redusere problema.

I styringsgruppa for barnehageprogrammet sitter KS og private arbeidstakerorganisasjoner sammen med de berørte fagforeningene. I tillegg til barnehage er det tilsvarende program for sjukehus, sjukehjem, leverandørindustrien for olje og gass, næringsmiddelindustrien, rutebuss og persontransport og bygg og anlegg.

Arbeidet med bransjeprogram starta i 2019.

helt klart gjort det enklere å utnytte hele barnehagedagen bedre. Da hadde vi hatt bedre mulighet til å gi mer av dagen det innholdet vi ønsker oss, sier Marlene Grande Bakken.

Hun meiner det derfor er et tiltak som kan få ned det emosjonelle stresset.

– Jeg vil gjerne ha flere ansatte. Men jeg ser liten vits i å bli flere bare for å bli flere. Det må være flere med riktig kompetanse og kunnskap, skal det være noe poeng, sier Anne Saksvik Buhaug.

Én ekstra

Samtidig trekker hun fram hvor viktig det er at Brøset og Strinda barnehage har én stilling ut over grunnbemanninga. Denne stillinga har den som en del av prosjektet «Toppet bemanning i Trondheim kommune». Dette er en fast

ansatt som skal gå inn der noen er borte, og ellers styrke bemanninga der det er behov.

– Det vanligste er kanskje at denne ansatte går inn der det er planlagt fravær, sier Anne.

Hun meiner dette er med på å bygge den tryggheten som gjør det lettere for de ansatte å stå stabilt i jobben og med det å holde sjukefraværet nede. Det er lettere både for den som er borte og for de som er igjen når erstatteren er kjent og innforstått med hvordan arbeidet går. Slik blir det færre negative ringvirkninger av fravær.

Tett på

– Arbeid med emosjonelt stress hindrer ikke at det i en stor kvinnedominert arbeidsplass fort kan være tre gravide med bekkenløsning på en

gang. Det kan vel styreren gjøre lite med?

– Jeg kan være tett på, og spørre den gravide hva hun trenger akkurat nå. Tror hun for eksempel at fysiske tilpasninger hadde vært til hjelp for at hun kunne stått i jobb litt til, svarer Anne.

– Hvis den ansatte synes det er vanskelig å balansere privatliv og jobb, kan vi diskutere tiltak som tilrettelegging rundt vakter for en periode, sier hun

– Akkurat nå er den største enkeltårsaken til fravær her sjukdom hos egne barn, slår hun fast.

Anne Saksvik Buhaug tenker litt før hun spør seg om det kanskje bør være der grensa bør gå for det sjukefraværet en leder kan gjøre noe med.

På skolen i skogen

Mens den norske skolen har blitt stadig mer teoretisk, går en liten ungdomsskole i Maridalen i Oslo helt motsatt vei.

Tekst og foto: Jo Straube

– Jeg skyter tiur, ass!

Solan går tredje året på Sollerudstranda skole i Maridalen, nord for Oslo sentrum. Han har akkurat fått hagla til lærer Mats Horni i hendene. På samvittigheten har 15 år gamle Solan allerede en and, en skjære og en nøt-teskrike.

Det er mandag i desember. Mandager i høstsemesteret betyr stort sett jakt for de ti elevene. Da har Norges Jeger- og Fiskerforening introjakt på rådyr for ferske jegere og elevene er vertskap. Da serverer de kaffe ved bålpanna, og når det trengs, viser introjegerne vei til postene. De er også med hundeføreren eller lærerne på post.

Siden Solan ennå ikke er fylt 16, får han ikke skyte rådyr. Derfor er hagla med i tilfelle det skulle dukke opp rev eller hare. Det er det mye av her, og fritt fram for ungdommen til å skyte. Og skogsfugl, hvis det mot formodning skulle dukke opp i dette terrenget.

Skolen innerst i dalen

Sollerudstranda skole har ni skoleavdelinger

Her har jeg lyst
til å lære ting fordi
det er gøy.

Daniel (15)

med ulik praktisk undervisning. Skolen har lite tradisjonell undervisning i matematikk og kjemi, men desto mer utendørsaktiviteter i nærområdet. Avdelingen holder til på Nedre Vaggstein gård innerst i Maridalen og har ni skoleplasser.

Avdelingen i Maridalen, for noen bedre kjent som Maridalsprosjektet, har skogdrift, jakt og fiske som praktisk læringsarena. Vedproduksjon, skogpleie og faktureringsarbeid inngår i timeplanen. Det gjør også fellefangst av smårovvilt, vinterforing av rådyr og åtejakt på rev. I samarbeid med Oslomarkas Fiskead- ministrasjon er elevene også med på utsetting av ørret i Nordmarka.

Skolen har tilhold på Vaggstein gård lengst inne i Maridalen og ble etablert av Klaus Hennig i 1985. De første årene var elevene selv med på å rehabilitere det falleferdige hoved- huset med tilhørende låve. I dag har skolen ni elever og to lærere.

Alle de ni elevene har av ulike grunner valgt å slutte på vanlig ungdomsskole. Felles er at de ikke helt fant seg til rette på den mer stil- lesittende skolebenken. På skolen i Maridalen blomstrer de.

– Alle har en motor

– Alle mennesker er nysgjerrige – akkurat som revevalper. Det gjelder bare å finne det som trigger nysgjerrigheten, sier lærer Mats Horni, som ble «headhundet» da gamlefar, Klaus Hennig, skulle pensjoneres.

Fem centimeter nysnø har lagt seg som en lyddemper over landskapet rundt skolegården i løpet av natta. Solan går først i følget, med hagle og stolsekk. Gutten er fokusert, går så stille han kan, ser etter spor på vei til post, akkurat som lærer Mats har fortalt de skal gjøre.

– Alle har en motor, det gjelder bare å finne riktig nøkkel, sier Klaus Hennig.

Klaus Hennig var først med på å starte opp Sollerudstranda skole, og seinere avdelingen i Maridalen. Fram til han ble pensjonist, jobbet han hele sitt liv med ungdommer som ikke passet inn.

Elevene får fullverdig vitnemål etter 10. trinn, som gir samme rettigheter og muligheter ved innsøking til videregående skole.

Teoretisk læring ved praktisk arbeid

På Sollerudstranda skole var tanken å innlemme den teoretiske undervisningen i praktisk arbeid. Selv var Klaus Hennig til sjøs.

Den første skolebygningen var en båtslipp – på Sollerudstranda. De kunne konkurrere med andre slipper fordi skolen hadde gratis arbeidskraft i elevene.

– Når du er på steder der ting skjer, er det mye lettere å fatte hvorfor vi gjør det vi gjør. Og da får vi lyst til å lære, mener Hennig.

– Regnefeil ga ikke rød strek i boka, men mer penger ut i regnskapet.

Da skolen fikk avdelinger i Nordmarka og Maridalen, ble fiskestell en del av læreplanen.

– De stakkars eksamensfolkene skjønte ikke

Når Harald og Solan skal lære å
slakte rådyr, benytter læreren
Mats Horni anledningen trekke inn
spørsmål som berører andre fag.
Anatomi- og biologiundervisning
er enkelt å snike inn når et slakt er
læringsarenaen.

To dager i uken er praktisk undervisning hvor naturen er klasserommet. På høsten betyr mandager for det meste jakt.

hva elevene våre snakket om på muntlig eksamen i biologi og naturfag. De klarte bestandig prøvene sine. Litt mer jordnær undervisning – det når fram, mimrer Klaus Hennig.

Mange av elevene har blitt seriøse jegere og fli ke håndverkere siden.

Mener skolen er brutal

Espen Schaaning er idéhistoriker, har studert skolen gjennom et langt liv i akademien og er ganske kritisk til mye ved dagens skole.

– Jens Stoltenberg lærte ikke å lese før han var ni eller ti år. Det har ikke gått dårlig med ham av den grunn. Jeg mener skolen skal være et sted man skal trives, kan skaffe seg erfaringer og gjøre ting som er meningsfullt. Så får dette med hva elevene skal kvalifisere seg til komme seinere, sier Espen Schaaning.

Han mener skolen har en rekke sosiale strukturer som har lite med læring å gjøre. Skolen fungerer for eksempel som et sted der

man plasserer barn og unge som man ikke kan eller vil innlemme i arbeidslivet.

– Dessuten benyttes skolen til å oppdra barna til å bli disiplinerte, til å venne seg til å leve med ubehag, noe som er en nyttig egenskap i rutinepregede, slitsomme og ofte dårlig betalte jobber, mener han.

Det som er typisk i dagens skole, sier Espen Schaaning, er at man har satt seg en rekke læringsmål som elevene skal oppnå. Så tester man graden av måloppnåelse og graderer barna på en normativ skala. Dette er en perfekt oppskrift på å produsere tapere, mener han. Derfor syns han at man burde snudd helt om på det: Læringsmål burde bare være læringsmidler.

– Skal man rigge opp teater, sette opp et skur eller hva som helst, krever det at man finner ut av en hel del ting. Aktivitetene er det som er viktig. Da blir det meningsfullt å opparbeide seg teoretiske ferdigheter og kunnskaper, nett-

opp fordi det skal brukes til noe, sier Espen Schaaning.

Med blod på pensum

– Dra, Solan!

Mats Horni veileder når Solan og Harald skal flå skinnen av et nyskutt rådyr.

Mats benytter anledningen til å snike inn litt anatomiundervisning underveis i slaktet. Mon tro hva ribbekassen har for funksjon? Beskytte hjertet, kanskje? Hvorfor det?

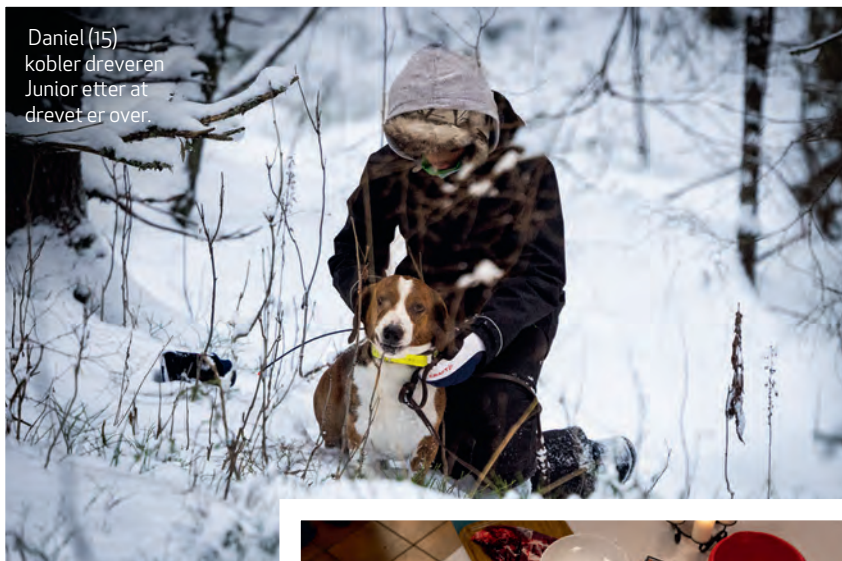
Matematikk, takk

Det har blitt januar, og holken har lagt seg rundt den hvite skolebygningen. Der inne er det tid for klasseromsundervisning.

– Nå er det matte, gutter! sier lærer Magnus Kultorp.

– Nei!

Harald elsker ikke matematikk, men liker det bedre nå enn før. I denne mattetimen bru-

Daniel (15)
kobler dreveren
Junior etter at
drevet er over.

Harald og Solan har
slaktet, partert og
vakuumert et rådyr
nesten helt selv.

Dagens lunsj for Daniel
og Solan nytes ved bålet
utenfor skolebygningen.

ker de ski og støvler for å lære om areal og fordeling av vektbelastning på islagte vann.

I klasserommet har Harald fått i oppgave å tenne i peisen, så det er varmt og godt. Et par ski og et par skøyter er hjelpemidler for å lære elevene om Newton og Pascal. Newton er mål-enheten for kraft. Pascal er hvor mye trykk det er på en flate.

– På den gamle skolen hadde vi matte på pc, nå er det på ekte. Da er det ikke så kjedelig, sier Harald.

Tommestokker, kalkulatorer, ski og skøyter ligger utover pultene. I grupper på to skal de regne arealet på skiene og skøytene, for så å regne trykket mot underlaget når de legger til sin egen kroppsvekt.

Her ble det ikke ett svar med to streker under. Alle fikk litt forskjellige tall, men likevel ganske likt resultat. Det hadde ikke så mye å si hvor mye av skituppen som ble tatt med i regnestykket, eller om en veide fem kilo mer

enn en annen. Den store forskjellen i trykkfordeling ble avgjort av om man brukte ski eller skøyter.

– Jeg har fått arbeidsmotivasjon

– Motorsag og rådyrjakt er det som er mest spennende, sier Daniel.

Han tar en bit av rundstykket og tenker seg om, før han svarer videre på hva han syns er den største forskjellen fra å gå på vanlig skole.

– Det viktigste jeg har lært her i Maridalen, er arbeidsmotivasjon. Her har jeg lyst til å lære ting fordi det er gøy. Jeg har et nærmere forhold til lærerne mine her, forteller Daniel.

Nå går han på en skole hvor han får oppleve mestringsfølelse og et godt, meningsfullt fellesskap med både elevene og lærerne.]

Kommer på skolen hver dag

Etter at han begynte i Maridalen, har det ikke vært en dag Daniel ikke orker å gå på skolen.

Og moren sier han får skryt fordi han tar ansvar. Å måtte stå opp tidligere fordi skoleveien er mye lengre enn før, er det eneste negative, synes Daniel.

Han savner ikke kameratene i nabolaget, men iblant kan han savne jenter.

Magnus humrer og legger til:

– Vi vil forresten gjerne ha jenter inn i klassen. Det har fungert veldig bra de årene vi har hatt det.

Den faste starten på dagen, felles frokost, er ved veis ende og skoledagen skal i gang. I klasserommet brenner det i peisen, og skolehunden Willy ligger i buret.

Daniel rydder tallerkenen sin og sier:

– Skolen her er litt «no man's land». Vi gjør vår egen greie.

Denne reportasjen har også vært publisert i Jakt & Fiske.

Læreren som strøk ham, be

Militærekspert Tormod Heier strøk i fysikk. Likevel er Øystein Rollag hans favorittlærer.

Tekst Kirsti Hovland Foto Tom-Egil Jensen

Tormod Heier velger fysikklæreren fra videregående som sin favorittlærer: Øystein Rollag, læreren som ga ham stryk-karakter, som igjen betød at han ikke fikk eksamen artium. Men det som telte den gang, og som betyr mye i dag, er vennligheten og omtenksomheten læreren viste.

Året er 1987, og Tormod Heier går ut av naturfaglinjen ved Asker videregående skole uten vitnemål.

– Så da var det bare en etat som ville ha meg, og det var Forsvaret, forteller Heier nøkternt.

36 år senere er han tilbake på skolen og møter sin lærer, nå selv som professor. I dag er Heier forskningsleder ved Forsvarets stabsskole, professor i militær strategi og ofte i mediene i forbindelse med krigen i Ukraina.

Men den i dag akademisk tunge samfunnsprofilen slet med realfagene på naturlinjen ved Asker videregående skole i årene 1984-1987.

– Jeg hadde en samfunnsvitenskapelig hjerne, så for meg som var tallblind, var ikke naturfaglinjen det riktige valget. Men jeg var så opptatt av at jeg skulle gå i samme spor som min far som hadde gått på Norges Tekniske Høyskole, at jeg ikke hørte på min mor som anbefalte meg en samfunnsfaglig studieretning. Og det er derfor jeg peker på Øystein som min favorittlærer, helt intuitivt. Fordi jeg følte meg svak i naturfagene og var anonym faglig, men møtte en lærer som så meg i de fem ukentlige fysikktimene i 2. og 3. klasse.

– Hva var det lærer Øystein gjorde som hadde størst betydning?

– Han var snill og pedagogisk, både mot de fli keste og svakeste. Den omsorgen Øystein viste for meg, var helt utrolig. Han åpnet dørene til familiens hjem, slik at jeg og en klassevennin-

tød mest

– Han var snill og pedagogisk, både mot de flinkeste og svakeste, sier Tormod Heier (til venstre) om sin fysikklærer Øystein Rollag.

ELEV TORMOD HEIER (54)

- Asker videregående skole 1985-1987.
- Ekspertkommentator om Ukraina-krigen.
- Professor i militær strategi og operasjoner. 32 års tjeneste som offiser i Forsvaret, blant annet i Hæren, Etterretningstjenesten, Forsvarsdepartementet og Afghanistan.
- Forskningsleder ved Stabsskolen/ Forsvarets høyskole, dosent ved den svenske Forsvarshøgskolan i Stockholm og professor II ved Høgskolen i innlandet.
- Doktorgrad i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, 2006.

FAVORITTLÆRER ØYSTEIN ROLLAG (82)

- Eksamen artium, Notodden i 1958.
- Studerte kjemi, matematikk og fysikk hovedfag ved Universitetet i Oslo 1958-1969.
- Lektor ved Skøyenåsen ungdomsskole 1968-1970 og ved Notodden realskole og gymnas 1970-1972.
- Lektor/undervisningsinspektør på Asker videregående 1972-2003, avbrutt av to år som førstekonsulent i Rådet for videregående opplæring.
- Inspektør og assisterende rektor ved Asker videregående skole 1981-1992.
- Lektor til han gikk av med AFP i 2003.

Jeg prøver selv å praktisere Øyvinds egenskaper overfor mine studenter i dag.

Tormod Heier

ne som jeg delte pult med, og som var klassens fli keste i fysikk, fikk ekstraundervisning med praktiske fysikkoppgaver én kveld i uken over en lengre periode. På hvert vårt nivå. Det var et uformelt system som ga en egen glede der og da, og som i ettertid har fått enda større betydning, sier Heier, som har lagt vekt på å vise en tilsvarende omsorg overfor sine egne studenter på Forsvarets høyskole.

Husker den engasjerte eleven

Øystein Rollag lytter til det hans gamle elev forteller, men har et helt annet bilde av ham fra dengang:

– Jeg husker Tormod som en elev som hadde noe å komme med og som viste engasjement. Blant annet husker jeg hvordan han holdt et interessant foredrag om et bølgekraftverk som faren hans hadde jobbet med. Hvordan man kunne ta ut energi fra bølger og transformere dette til elektrisk energi.

– For meg var dette mer konkret og håndfast enn abstrakte begreper om nøytroner, elektroner, og newton-krefter, sier Heier om det grønne tiltaket faren hans var med på å jobbe med på 1980-tallet.

Men Rollag var ellers ikke opptatt av at realfagselevne hans skulle velge den tradisjonelle veien videre, uten refleksjon:

– Jeg husker jeg etter en opptelling av hva et avgangskull hadde valgt videre, så at halvparten var blitt ingeniører, tannleger og så videre. Jeg oppfordret derfor elevene mine til å tenke at det gikk an å bruke evnene sine på annet enn ingeniørfag også, forteller han.

– Det var det jo tøft av deg som realfaglærer å si, kommenterer Heier.

– Hva la du selv vekt på som lærer?

– Faglig trygghet og å være godt forberedt til timene. Det hadde jeg med meg fra Notodden realskole og gymnas; fra rektoren der, Ragnar Oppedal, som jeg hadde som mattelærer i 1. og 2. real. Han underviste engasjert uten å ha læreboka i hånda, forteller Rollag.

Han forteller at han selv var sønn av en industriarbeider og var den eneste i bygda som tok artium.

– Men jeg hadde ingen planer om at jeg skulle utdanne meg videre. Det var heller ingen initiativ i mitt hjem for at jeg skulle det.

– Da vi fikk vitnemålet, spurte rektor hva jeg hadde for planer nå. Nei, jeg skulle søke om

jobb på Hydro, sa jeg. Nei, det skal du ikke, sa han. Nå drar du til Universitet i Oslo og studerer realfag. Så kan du komme tilbake hit som lektor. Det er et flott yrke!

Slik gikk det til at Øystein Rollag ble realfagsstudent ved Universitet i Oslo, 18 år gammel. Det ble etterhvert fysikk hovedfag på arbeidssønnen fra Notodden.

– Det er noe med at en autoritet ser deg. Du ga meg styrke og trøst, sier Tormod Heier i en kommentar til lærer Øysteins historie.

– Jo eldre jeg blir, jo mer gir det mening i å hjelpe dem som trenger det, fremfor duksene, sier Tormod Heier og utdyper:

– Jeg prøver selv å praktisere Øyvinds egenskaper overfor mine studenter i dag. Flere av dem har kanskje strøket før. Og det kan være militære offiserer som føler seg presset til å ta høyere utdanning for å gjøre videre karriere, sier Heier.

– Skambelagt

Da det var et faktum at Tormod Heier måtte gå ut av Asker videregående skole uten vitnemål, var det ikke mange dører som sto åpne, men befallsskolen som hadde fle e opptaksmulighe-

ter, ble løsningen.

– Det var det eneste utdanningsstedet jeg kom inn, med en bestått fysisk test som dør-åpner. Det var nok litt skambelagt å ikke bestå videregående i et småborgerlig Asker-hjem. Og det plaget meg at det at Øystein tross alt hadde investert så mye tid med meg, ikke ga resultat.

For at den unge Tormod skulle komme videre til Krigsskolen etter Befallsskolen, måtte han dermed gå opp som privatist.

– Mens de andre festet på befalsmessa, måtte jeg lese fag. Men fi e uker før eksamen innså jeg at fysikken fortsatt ikke ville sitte. Jeg måtte derfor velge to andre fag som til sammen veide opp for det tunge fysikkfaget. Og da ble det seks både i historie og engelsk, konstaterer Heier, ikke uten stolthet.

At Tormod Heier strøk i fysikk, er ikke det Øystein Rollag husker ham for.

– Jeg husker deg først og fremst slik du er i dag, så åpen og hvor utrolig fli k du var til å uttrykke deg. Det så jeg jo etter hvert i TV-debatter også. Da tenkte jeg stolt at dette har han fått med seg fra skoletiden: Denne evnen til refl ksjon.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet
får du et av Norges beste billån,
med rente fra 4,90 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
billan.nordea.no

UTDANNINGS
FORBUNDET

Priseksempel:
Eff.rente 6,49 %
kr 150.000,- o/5 år,
Etabl.geb. kr 2000,-
Tot.: kr 175.260,-

De lærer elevene å tåle andres meninger

Hvis klasserommet skal bli et godt sted å lære, må det også være et trygt sted å diskutere ulike meninger. Og nå som også matematikk legger mer vekt på sosialt samarbeid, betyr ytringsklimaet mer enn noen gang.

– Hvis elever er redde for å si eller mene noe som er feil i klasserommet, så er det vanskeligere å lære. Derfor er vi opptatt av at Disko skal gjøre det lettere og tryggere å si sin mening, eller komme med et forslag som kan være bom, sier Astri Strand Lindbæck.

Hun er matematikklærer og matematikkredaktør i Disko hos Cappelen Damm Utdanning, og møter oss sammen med kollega og norskrektør Kristoffer Slettholm.

Til sammen har de 16 års fartstid som lærere i videregående skole, før de kom til Cappelen Damm og Disko-prosjektet i 2022. Kristoffers fag er norsk, historie og samfunnskunnskap, og Astri underviser fremdeles R2-matematikk noen timer hver uke.

En pedagogisk revolusjon

Begge er i full sving bak kulissene når den

digitale strømmetjenesten Disko til høsten blant annet utvides med fagene matematikk 1P og 1T – samt norsk for vg1 studieforberedende. Og når det handler om ytringskultur, fellesskap og samarbeid i klasserommet, har den nye læreplanen sørget for at disse to fagene har fått mye til felles.

– Det virker som det foregår en nærmest revolusjonerende endring i matematikkundervisningen, der noe av det bygger på den kanadiske pedagogen Peter Liljedahls bok *Building thinking classrooms*, som kommer ut på norsk i juni, konstaterer Astri.

– Matematikk er også et sosialt samarbeidsfag, som ikke bare handler om å pugge formuler. Elevene skal forstå matematikken gjennom felles utforsking og samtaler, der de prøver og feiler sammen – og slik finner veien til målet og løsningene. Men dette betyr også at det å ha et godt og trygt ytringsklima er viktigere enn noen gang. Og dette bruker vi mye energi på å legge til rette for i Disko.

Når noen få snakker mye

Begges erfaring fra klasserommet er at noen få elever gjerne tar ordet ofte, mens mange foretrekker å ligge lavt. Det er her Disko kan gi læreren flere verktøy som gjør det enklere å engasjere alle, understreker Kristoffer.

– Et av slagordene våre er «mindre skjerm, mer Disko» – og dette er viktig for oss. Det

at Disko er digitalt, betyr ikke at elevene skal sitte alene foran skjermen. Tvert om: Disko skal tilby aktuelt og spennende stoff som setter i gang gode diskusjoner og skaper læringsopplevelser som engasjerer hele fellesskapet. Det å lytte til andres argumenter er et eget mål i læreplanen i norsk. Vårt mål med Disko er å bidra til en god ytringskultur som senker terskelen for ulike meninger, og som gir perspektiver som elevene kan utforske sammen.

Anonyme svar røper mangfoldet

– Her trenger vi konkrete eksempler!

– Absolutt: Quiz eller meningsmålinger er verktøy jeg liker godt, og i Disko ligger det mange klare til bruk. Her svarer elevene anonymt, før de får se diagrammer som viser hva andre mener. Det blir ofte en aha-opplevelse. De kan oppdage at flere enn de tror, mener det samme som dem selv. Anonyme svar er også ærligere og får fram et større mangfold. For eksempel: Hva om 30 prosent i klassen mener at russetiden like gjerne bør avskaffes? Det vil du neppe få fram ved håndsopprekking.

– Men det kan fremdeles være skummelt å fronte en upopulær oppfatning i diskusjonen etterpå?

– Det er derfor jeg liker å be klassen om å komme opp med gode argumenter for et slikt standpunkt, uavhengig av hva de selv mener.

Det å lytte til andres argumenter er et eget mål i læreplanen. Vårt mål med Disko er å bidra til en god yringskultur.

Kristoffer Slettholm, norskredaktør i Disko hos Cappelen Damm Undervisning

Nå skal elevene forstå matematikken gjennom felles utforskning og samtaler. Dette betyr at det å ha et godt og trygt yringsklima er viktigere enn noen gang.

Astri Strand Lindbæck, matematikkredaktør i Disko hos Cappelen Damm Undervisning

Da får de en trygg distanse mellom seg selv om standpunktet. I Disko har vi øvekort med temaer og argumenter som elevene kan bruke to og to for å trene på argumentasjon. Og når elevene øver seg på å argumentere godt for flere sider av en sak, så øver de seg også på å tåle andres mening, sier Kristoffer.

Det er viktig å ta feil!

– Men hvorfor er dette også viktig i matematikken?

Astri trenger ikke betenkningstid:

– Den nye læreplanen legger som sagt vekt på at elevene må jobbe sammen, diskutere, prøve og feile for å finne ulike løsninger. Det er ikke én vei til målet, og noe av det som skaper læring, er samarbeid og samtaler. Det-

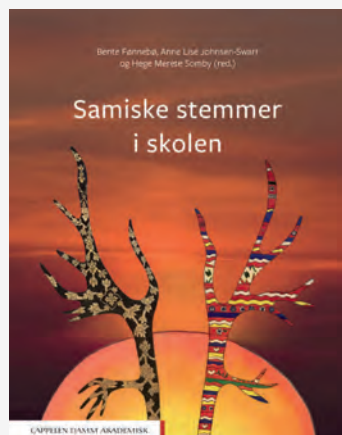
te betyr også at elevene må våge å foreslå noe som kan være feil, og ikke gi opp eller bli flau selv om de bommer. Å ta feil er en viktig del av utforskningen! Derfor er det så viktig å ha et godt yringsklima i klasserommet også i matematikk-timene.

– Hvordan kan Disko bidra til dette?

– Det er jo den kompetente læreren som kjenner klassen og selv styrer disse prosessene, men Disko inneholder opplegg der elevene skal undersøke store og små åpne problemstillinger. I 1P-matematikk, for eksempel, lager vi praktiske caser der elevene sammen skal jobbe seg fram til en løsning, og da er det jo ikke nødvendigvis ett riktig svar.

Én oppgave kan handle om hvordan en influenser får flere følgere ved delinger og eksponentiell vekst. I en annen oppgave skal elevene være biokjemikeren som analyserer en blodprøve fra noen som kjørte elsparkesykkel i fylla.

– I disse oppgavene bruker vi aktuelle nyhetssaker som utgangspunkt for felles diskusjoner. Og i en klasse hvor yringsklimaet er godt og det er aksept for å ta feil, der er også læringsmiljøet bedre.

Samiske stemmer i skolen
Av Bente Fønnebø, Anne Lise Johnsen-Swart og Hege Merete Sombu (red.)

Cappelen Damm akademisk
2023
243 sider

En bok i rett tid

Boka «Samiske stemmer i skolen» kunne ikke vært mer aktuell. Den kom ut på Samefolkets dag 6. februar, da også Stortinget heiste sameflagget.

Anmelder: Ingeborg Tveter Thoresen, tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold

Hvor godt kjenner storsamfunnet samenes mangfoldige historie og kultur, eller samenes kamper for livsrom, levevis og identitet gjennom tidene? Alta-aksjonen var, som flere av bokaas forfattere peker på, en skjellsettende erfaring for både samer og storsamfunn. Boka blander seg i koret av unge samiske stemmer i dagens konflikt mellom vindkraft og reindrift, som taler mot regjeringens veivalg. Vi hører hvor påkrevet det er med grunnleggende kunnskap helt til topps i samfunnet. Som en ungdomsleder, Elle Nystad, nylig uttalte: «Det er ikke vi som skal lide for at noen sliter med å innta kunnskap om at vi er vår egen urbefolkning. Det her handler om liv.»

Kunnskapsoverlevering må til. Det må begyn-

ne i barnehage og skole. Da må lærere ha kilder å øse av. Det har vært en mangel. Men nå har ti formidlere, med erfaring innenfra Sápmi, og med solid kunnskap, gitt oss en god begynnelse. Med innsiktsfulle grep, fortellinger og illustrasjoner, stimulerer boka leserens vitebegjærighet. Den er en veiviser inn et spennende og mangfoldig landskap. Både innhold og utforming fortjener betegnelsen praktverk. Boka har et rikt billedmateriale og er redigert på innbydende vis. Det gjør det til en fryd å lese. Refleksjonsspørsmålene gjør den dessuten til en god lærebok.

Som pedagogisk faglitteratur gir den ikke bare kunnskap fra samisk kultur og fagfelt. Fordi den knytter an til læreplanverket, er den også en medskap i fornyelsen av skolens generelle pedagogikk. Det er ikke minst verdifullt. Når livsmestring,

Det er her det skjer!
Møter med etikk, religion og filosofi i barnehagen

Av Teresa K. Aslanian

Universitetsforlaget
200 sider

Etikk er både overordna og jordna

Allereie ved lesing av innhaldsoversikta til «Det er her det skjer!» vert det klårt at dette er ei bok som utvidar perspektivet til lesaren.

Anmelder: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Her dukkar opp omgrep som treng at lesaren stoggar opp og reflekterer over kva ein sjølv tenker om etikk. Tema som spiritualitet, sekularisering og religion vert presentert både overordna og jordnært, og kan slik gje opning for å drøfte tema i matstunda eller personalmøtet i barnehagen. Boka kan opne for at ein tenkjer over egne verdier og haldningar i spørsmål av ein eksistensiell karakter, og difor er viktige frå vogge til grav for alle.

Skal det aukande kulturelle mangfald som samfunnet rundt oss omfatar vere forståeleg, treng vi bøker som hjelper til å skjønne, slik at borna opplever å vere omgitt av vaksne som forstår og kan forklare kulturelle ulikskapar. Dette kjem særleg

godt fram i kapittel 7 om barns nyfikenheit, som konkret kan gjelde det at pedagogen har svinekjøt som pålegg på brødskiva, eller kor ærlege og private svar barn har rett til. Som utdanningspsykologisk fenomen er nyfikenheit positivt, men i kvardagen kan det vere meir utfordrande å handtere.

Pølser er ikkje det første ein forventar i ein antologi der etikk er den raude tråden. Og så er det nett dette kapittel 9 omhandlar. Mat er ein viktig del av kvardagen i barnehagen, skal gje oppleving av ei hyggjestund saman, og dessutan vere sunt og nærande for kroppar i vekst og utvikling. Her drøftar forfattaren måltidspraksis, markering av høgtider, ernæring, og korleis pølser er del av nyare barnehagepraksis. Måltid er ein sosial arena, og foreldre si frykt for at det å steike pøl-

ært

et gåtefullt, psykologisk «in-begrep», er introdusert i LK20, viser hele boka hvordan kulturell overlevering for overleving foregår gjennom livet selv hos samene. Forfatterne viser at erfaringsbasert kunnskap gis videre på ulikt vis hos nordsamer, sørsamer, sjøsamer, skoltresamer, lulesamer, markasamer og bysamer. For erfaringene knyttes til de livsvilkårene, sosiale og politiske, som same-
ne lever under. Det formidles på forbilledlig vis gjennom forord, en solid introduksjon og tretten kapitler. Det dreier seg blant annet om å være ung og arbeide med sin identitet, om historien, kolonisering og fornorskning og konsekvenser av dette for identitetsarbeidet. Den gir kunnskap, om samisk kosmologi og joik, livsform, håndverk, verdier, språk og religion,

Samiske stemmer i skolen bør inn i bokhyllene på alle landets skoler og være et standardverk i lærerutdanninger av alle slag, og i andre sosialpedagogiske utdanninger.

ser over bålet kan være potensielt farleg, kjem inn som tematikk. Foreldre som ikkje er oppvaksne i Noreg, treng gjerne vere med på ei triveleg bålstund før dei ser den sosiale kosen med levande eld og små hender som held lange sjølvspikka pølsepinnar inn i flammene. Å sette opp slike konkrete scenarior for å gjere etikk levande, er godt vareteke i boka.

Boka er ein antologi og har såleis ein vitskapleg plattform. Kvart kapittel kan lesast individuelt, men det kan vere greitt å først lese kapittel 1, der etikk som omgrep vert gjennomgått, og sett saman med religion og filosofi, som er overlap-
pande tema. Boka er retta mot barnehageperso-
nell, men vil vere nyttig for alle som ynskjer å få ei betre forståing for etikk, religion og spiritualitet, og det mangfaldet som er rundt oss.

MINE FAVORITTER

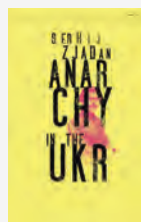
Solen, min far

Forfatter:
Nils-Aslak
Valkeapää

Utgivelsesår: 1988
Dikt

Poetisk øyeåpner

Flere får øynene opp for samisk tankesett og livssyn – det er bra. For meg blir denne stadig mer aktuell og tankevekkende.

Anarchy in the UKR

Forfatter:
Serhij Zjadan
Utgitt på norsk i
2017.
Roman

På tur gjennom Ukraina

En road trip gjennom et postsovjetsk Ukraina. Romanen avsluttes med en refleksjon om frihet, makt og selvut-
slettelse. Les den!

Bisarre fortellinger.

Forfatter:
Olga Tokarczuk
Utgitt på norsk:
2020
Noveller

Korte og overraskende

Nobelprisvinnende, polsk forfatter. Sjangerblandende, snåle, sammen-
satte, originale og særs interessante
noveller!

Øyvind Heide Arnesen

Lektor i engelsk og norsk ved
Hammerfest voksenopplæringscenter

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Arkivfoto: Marianne Ruud

STREIKERETT

Lydighet duger ikke lenger

Tvungen lønnsnemnd er et spill for galleriet. Går en konflikt til den nemnda, legger arbeidsgiver frem et forslag, som vedtas.

Slik fremstår det i det minste for noen som står utenfor nemndas arbeid: Det virker som at når en konflikt går til tvungen lønnsnemnd, legger arbeidsgiver frem et forslag, hvorpå forslaget blir vedtatt.

Selv om nemnda består av begge parter i konflikten, får altså arbeidsgiver styre, gang på gang, i år også. Regjeringen stoppet lærerstreiken 27. september 2022. I februar i år kom lønnsnemnda med sin løsning: et dårligere forslag enn KS' siste forslag mens streiken fortsatt pågikk.

Dette er ikke første gang en lærerstreik stoppes av regjeringen, men kanskje første gang den har blitt stoppet på et så tynt grunnlag. Det ble rett og slett litt for ubeleilig at vi fortsatte. Ja, det var mange nyhetsartikler og kronikker om elevers psykiske helse da streiken hadde vart en tid, men ikke la deg narre. Elevenes psykiske helse tok ingen skade av streiken, det så alle vi som møtte dem i klasserommet etter at regjeringen hadde avblåst streiken, slik som vi ser det etter hver

sommerferie. Det er ikke fare for elevers liv og helse om skolen deres er stengt: Det er imidlertid klart at den typen argumenter selges inn langt bedre enn at det er ubekvemt for foreldre å ha ungdommene og barna hjemme hele dagen, og at noen elever nå konkurrerer om plasser i videregående skole på et svakere grunnlag enn andre som ikke ble rammet av streik.

Dette er en altfor svak begrunnelse for en grov inngripen i lærernes streikerett. I motsetning til de som jobber i private bedrifter eller offentlige tjenester som selger et tilbud, påvirker ikke vår streik arbeidsgiver negativt. Kommunen tjener penger på at lærerne streiker, penger de fritt kan omdisponere til andre formål enn den brysomme, dyre utdanningssektoren. For en lærer virker situasjonen håpløs.

Utdanningsforbundet og Unio har i en årrekke opplevd at regjeringer, samme hvilken fargekombinasjon de består av, fritt benytter seg av retten til å ta KS' og kommunenes side. For det er nettopp det de gjør når de går til en tynt begrunnet tvungen lønnsnemnd. Når KS bare kan sitte stille og vente på at regjeringen trer inn med makt, hva skal da en fagforening gjøre?

Den siste dagen før vinterferien øvde mine 10.-klassinger seg på muntlig eksamen, blant

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Lydighet duger ikke lenger, skriver Joakim Bang og maner til sivil ulydighet. Bildet er fra en streikemarkering i Lillestrøm august 2022.

annet i engelsk. Jeg fikk høre mange eksempler på sivil ulydighet igjennom historien. Og det er ulydighet som må til for å snu trenden. Vi sitter gang på gang med hendene pent i fanget og sier «Ja vel. Da blir det vel sånn da.» Utdanningsforbundet er stort, mektig og svært lydig ovenfor regjeringen og KS. Det finnes regler, lover og sedvane, og alle tre skal følges til punkt og prikke. Det samme gjelder Unio, der Utdanningsforbundet er den største parten.

Lydighet duger ikke lenger. Lydighet lar oss bli lønnsstapere år etter år. Vi skal ikke altfor langt tilbake i historien før arbeiderbevegelser måtte kjempe for sine rettigheter, i ordets rette forstand. Unio er en av Norges mektigste organisasjoner. Med 400 000 medlemmer, fordelt på blant annet Utdanningsforbundet, Norsk Sykepleierforbund, Det Norske Maskinistforbund og Politiets Fellesforbund, sitter Unio egentlig med nesten hele velferdsstaten i sin hule hånd. To ukers sivil ulydighet ville fått konseptet om velferdsstaten til å oppløses. De trenger ikke å bryte noen lover, bare å bryte med sedvane.

Det er på tide at Utdanningsforbundet og Unio snur på maktforholdet. En arbeidsminister bør ha mange søvnløse netter før de beslutter seg for å gå til tvungen lønnsnemnd. Søvnløse netter der ministeren kverner over hva Utdanningsforbundet kommer til å gjøre. Vi må bli uberegnelige, vi må slutte å være SÅ. UTROLIG. FORUTSIGBARE. LYDIGE. Vi må ta i bruk makten vi har igjennom våre medlemmer. Det blir ikke lett, særlig ikke siden medlemmene er empatiske mennesker som liker menneskene de jobber med. Vi har valget mellom å la KS, regjeringen og andre politikere fortsette å utnytte dette, eller å sette oss selv først, for en gangs skyld.

Lærere og barnehagelærere er samfunnskritiske yrker. Det har regjeringen selv definert, men får vi et nei, takker vi pent for samarbeidet og drar hjem. Det er på tide at vi slutter å stå med lua i hånda og venter på at det skal dryppe litt på oss også.

Joakim Bang

lektor og styremedlem i Utdanningsforbundet Lillestrøm

PENSJONISTER I UTDANNINGSFORBUNDET

Pensjonistråd bør fortsatt være rådgivende

De som kjenner hverdagen i dag fra barnehage, grunnskole, videregående skole, høyskole/universitet og i støttesystemer, må ha stemmeretten.

Flere har skrevet i Utdanning med krav om fulle rettigheter for pensjonister. Det er på tide at pensjonister som er uenige, står fram med sitt syn. Alle pensjonister ønsker ikke stemmerett. Jeg mener at de som kjenner hverdagen i dag fra barnehage, grunnskole, videregående skole, høyskole/universitet og i støttesystemer, må ha stemmeretten. Stemmerett betyr stemmeplikt. Få pensjonister kjenner sakene som er til behandling inngående. Og pensjonistrådsleders stemme kan ikke være avgjørende.

Dersom forslag om stemmerett for pensjonister var kommet i min periode som tillitsvalgt sentralt 1989-2003 i ulike verv, ville jeg stemt imot. Jeg tror det i stor grad vil være tidligere tillitsvalgte som vil ta på seg dette vervet. Jeg mener vi har hatt vår tid med stemmerett.

Jeg må innrømme at Utdanningsforbundet har tatt noen valg etter at jeg slutta som tillitsvalgt som jeg er skeptisk til. Men jeg anerkjenner at de yngre og yrkesaktive må vedta politikk for framtida.

Pensjonisters kompetanse og erfaring kan være til nytte, som flere med krav om stemmerett sier. Derfor er jeg glad for at forbundet har

oppretta rådgivende pensjonistråd. Vi kan gi råd i alle saker hvis vi ønsker det. Deretter velger de valgte om de vil lytte til rådene.

Pensjonister har mest erfaring med å være pensjonist. Her kan vi kanskje bidra til at yngre blir mer bevisste i å tenke på framtidig pensjon.

Mitt råd til dem med stemmerett er at pensjonistråd videreføres som nå, med en rådgivende funksjon. Sentralt pensjonistråd må imidlertid sikres samme rettigheter som pensjonistråd lokalt og på fylkesnivå. Det må sikres at vara kan stille, når leder har forfall.

Jeg har god erfaring med samarbeid med de valgte. Jeg kjenner også til at noen ikke har samme erfaringer som meg. Godt samarbeid krever ingen vedtektsendringer, men bedre praksis. Jeg er mest skuffa over å ikke lenger stå oppført som barnehagelærer i medlemsregisteret, men som pensjonist. Jeg har ennå min identitet knytta til barnehagelærerne. Derfor fortsetter jeg også som medlem i Utdanningsforbundet som pensjonist.

Laila-Brith Josefsen

pensjonist og styremedlem i pensjonistrådet Viken

Alle pensjonister ønsker ikke stemmerett.

ORGANISASJONEN

Skjerp holdningene til fagforening og yrkesprofesjonalitet

UDF må skifte til et sterkere gir for å bli en slagkraftig fagforening, en fagforening som ikke trenger daukjøtt i sin medlemsmasse.

Mine 36 år i skoleverket og mange verv som tillitsvalgt i flere av disse årene har vist meg at mange lærere har et sørgelig labert engasjement for fagforeningsvirksomhet, særlig når det oppstår konflikter som gjør det naturlig med klubbmøter og eventuelt ulike aksjoner, inklusive streik. Det følgende blir vel verre enn å banne i kirka, men dessverre er det særlig kvinner av den litt eldre garden, ofte med ektefeller med relativt høy lønn eller kristent-konservativt livssyn som hører til denne gruppen. Medlemmer i Utdanningsforbundet (UDF) med en slik fagforeningsholdning bør aktivt oppfordres til å melde seg ut. De kan alternativt rådes til å søke om passivt støtte-medlemskap i KS. Dette siste mener jeg helt seriøst fordi de trenger å vite at det egentlig er der de har sine forbundsfeller. Slike tafatte og «snill pike»-lærere og deres likesinnede «snill gutt»-lærere gagnar definitivt ikke lærernes kamp for bedre lønns- og arbeidsbetingelser. Det å være medlem i en fagforening bør ikke primært være motivert ut fra rimelige, kollektive forsikringsordninger.

På sin side må UDF sentralt, med lønnsnemndas kjennelse ubehagelig forskjell i hukommelsen og et nytt tariffoppgjør rundt hjørnet, skifte til et sterkere gir for å bli en slagkraftig fagforening i Rudolf Nilsens ånd. En fagforening som ikke trenger daukjøtt i sin medlemsmasse. Med det giftige forholdet som KS og politiske myndigheter har skapt mellom dem og svært mange lærere og deres fagforeninger, ser jeg det som svært sannsynlig at det ved vårens oppgjør blir ny streik + tvungen voldgift + ny voldgiftskjennelse som nok en gang går i lærernes store disfavør. Om det skjer, bør alle lærerorganisasjonene foreta en grundig organisatorisk og målrettet selv-ransakelse. Den bør inneholde en vurdering av om de bør melde seg ut fra sine respektive hovedsammenslutninger, kreve radikale endringer i en reforhandling av Hovedavtalen og heller si opp hele denne avtalen (inklusive deltakelse i ta-

rifforhandlinger og dermed også overholdelse av fredsplikten) om så ikke skjer.

Utdanningsforbundets tillitsvalgte og dets sekretariat er betrodd tjenere for sine medlemmer. Det ligger i deres mandat at de skal tjene medlemmenes lønns- og arbeidsbetingelser. Om mange medlemmer velger å melde seg ut ved en ny konflikt ved årets oppgjør, er det kun lærernes sak. Om tallet på tillitsvalgte og tilsatte i sekretariatet da må reduseres grunnet eventuelle utmeldinger og lavere kontingenter, er helt irrelevant. De får da heller vende tilbake til skolestua eller finne seg en annen jobb.

Det koker nå på lærernes sosiale medieplattformer, og mange ytrer sin villighet til å slutte i jobben, gå til kollektive oppsigelser, nekte å arbeide med ukvalifiserte som arbeidsgiver hyrer inn, eller å sette i gang andre lovlige eller tariffstridige aksjoner ved en ny rå maktbruk fra KS' og regjeringas side ved mellomoppgjøret til våren. Dette er også noe som Utdanningsforbundet og andre fagforeninger for lærerne må innstille seg på. Det kan nemlig komme til å skje store omveltninger i norsk skole de kommende 12 måneder. Villigheten til dette er høy hos forbannede og oppgitte lærere nå om dagen, uavhengig av hvordan deres fagforeninger, KS og skolepolitiske myndigheter vil reagere på dette.

Utdanningsforbundet og dets medlemmer bør også bli mer bevisste på yrkesprofesjonalitet. Det er for det første et uvesen at lærere stadig vekk blir pålagt å undervise i fag de mangler faglig ferdypning i. Både fagforeninger og skolemyndigheter burde ha ryddet opp i dette for mannsaldre siden. Profesjonsmessig kan det jevnføres med en flyvert / flyvertinne som beordres til å være pilot på en flyging, eller en ortoped som beordres til å utføre en øyeoperasjon. Det er derfor stusslig å konstatere at Utdanningsforbundet har inn-tatt en skrapende og bukkende holdning overfor myndighetenes manglende villighet til å rekrut-

Ill.foto: Erik M. Sundt

Fagforeninger er ikke for pyser, er Odd Luvsens budskap. Han maner til større engasjement og mer konsekvens i møtet med arbeidsgivers krav.

tere nye lærere og videreutdanne tilstrekkelig mange allerede tilsatte lærere, slik at de får den faglige og didaktiske kompetansen som trengs for å gi elevene den opplæringen de har krav på etter Opplæringsloven og læreplanene. Det er en holdning som ikke er i tråd med faglige normer for en fagforening. Det faglige verdigrunnlaget i en fagforening er like viktig som det yrkesetiske.

Til sist: Når det gjelder ukvalifiserte personer som hankes inn i skolestua, bør klubbene rundt omkring på skolene gi ledelsen om at de ikke veileder disse. Slik veiledning må ledelsen selv stå for.

Odd Juven

tidligere lærer i videregående skole, gikk av med avtalefestet pensjon august 2018

LÆRERSTREIKEN

Kynisk maktbruk fra KS

Landets lærere i skoler og barnehager fikk 17. februar beskjed om at nemnda støtter arbeidsgiverne og gir dem fullt gjennomslag. Det betyr at kommunene totalt sparer 850 millioner kroner. Dette er kynisk maktbruk fra KS.

Samtidig som kommunene sparer millioner, blir lærerne straffet ekstra hardt for å bruke sin rett til å streike. KS og nemnda sørger for å frata lærerne nesten et halvt års lønnsøkning ved å sette senest mulig virkningsdato for fjorårets lønnstillegg. KS kunne valgt å stå ved sitt tilbud fra prosessen med mekler om virkningsdato fra 1. juni.

Med dette har nemnda satt punktum for fjorårets lærerstreik. Jeg tror reaksjonene fra lærerne blir mange og sterke, og jeg frykter at lærerkrisen blir verre, noe som rammer barn og elever aller mest.

Jeg minner om at da streiken ble stoppet med tvungen lønnsnemnd i fjor høst, var beskjeden fra KS at nå må partene se framover og bygge opp gjensidig tillit. Nå har vi på nytt erfart en steil holdning fra KS som bare bidrar til å forsterke konflikten og det læreroppørret vi så under streiken.

Jeg tror det kan komme mange og sterke reaksjoner i tiden fremover. Lærerne elsker yrket sitt, men sinnet og frustrasjonen mot KS er voldsomt. Vi vet at mange lærere har søkt andre jobber, og

mange vurderer det. For noen vil dette kunne være dråpen som får begeret til å renne over. Det vil forsterke lærermangelen og få store konsekvenser for elevene og deres undervisning om de blir erstattet av folk uten lærerutdanning.

Dette er et stort tap for skolen, og en fallitterklæring fra KS og landets politikere. KS svikter igjen den største yrkesgruppen i kommunene.

Steffen Handal

leder i Utdanningsforbundet

Hvilket tema jobber du med?

Fag

Nyheter

Tema

Serier

Vi hjelper deg gjerne med planleggingen.
Scan QR-koden og les mer!

ELEVKANALEN

SKOLEMILJØ

Lærerprofesjonen kan ikke løse disse utfordringene alene

Norsk skole står ovenfor utfordringer lærerprofesjonen ikke kan løse alene, men verken lov eller avtaleverk er rigget for det laget rundt eleven det ropes etter.

**Kronikk av
Ulrik H.L. Falck**

fylkesstyremedlem, Utdanningsforbundet Viken

Illustrasjon
Tone Lileng

Manglende tid og ressurser gjør at et lag rundt eleven kan bli varierende realisert alt etter som hvordan miljøterapeuter blir innlemmet i skolen, og hvorvidt den enkelte skole eller kommune har økonomi til å ansette denne kompetansen. Utdannelse er som en inngangsbillett å regne i norsk arbeidsliv. Derfor er det viktig at laget rundt eleven styrkes ytterligere og at flere blir gitt mulighet til å komme seg gjennom norsk skole, til tross for psykisk uhelse eller andre utfordringer.

Jeg mener skolens mandat er todelt, med en fellesskole for de fleste, men også et særskilt ansvar for å sørge for at alle blir med. Skolen har et oppdrag for å virke sosialt utjevne. Dette kan vi se igjen i både NOU-er (Norges offentlige utredninger) og stortingsmeldinger, så vel som styringsdokumenter fra kommuner og fylkeskommuner. Utdanning har vist seg som stadig mer avgjørende for å få innpass i norsk arbeidsliv. Vi kan derfor ikke godta at mange faller utenfor.

Økte utfordringer rundt skolevegring, trusler og vold, atferdsproblematikk og psykisk helse er områder der mange lærere opplever de får et ansvar de ikke opplever de har kompetanse til, og det går til sist utover barna. Det er en erkjennelse av at det ikke utelukkende er lærerprofesjonens kunnskap og viten som kan løse disse utfordringene.

«Laget rundt eleven» har vært en politisk parole som høres forlokkende ut siden norsk skole tidligere har falt for fristelsen med å gruppere elever som ikke «passer inn» i egne grupper, eller egne skoler. Både forskning og offentlige rapporter peker derimot på ulempen med en slik praksis. Man ønsker i stadig større grad et mer inkluderende fellesskap. Jeg kan ikke se at noen vil være uenig i intensjonene, men hvordan er praksis?

Det eksisterer en erkjennelse hos mange ansatte ved norske skoler av at vi trenger flere yrkesgrupper i skolen for å gi barna mulighet til å utvikle seg selv og sine evner.

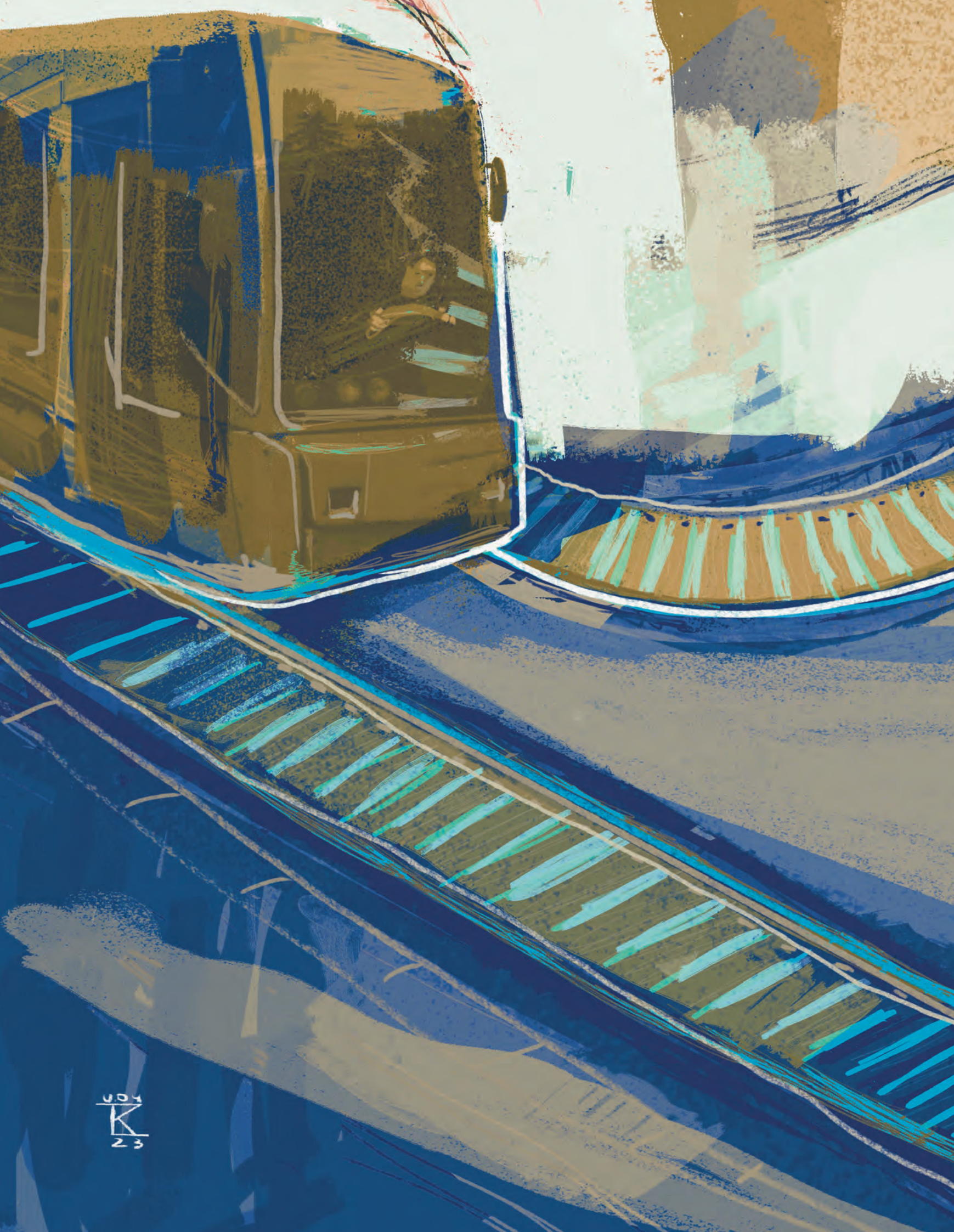
Spesielt når det kommer til det psykososiale skolemiljøet, er det hensiktsmessig å se til tre yrkesgrupper: barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere, (BSV-ere). Det mangler ikke på NOU-er der behovet for å styrke det psykososiale miljøet påpekes (NOU 2015:2), økt kunnskap om økt kompetanse blant lærere vedrørende personer med utviklingshemning (NOU 2016:17), eller som nevnt over inkluderende fellesskap (Nordahl-utvalget) og tverrfaglig samarbeid (Meld. St. 6 (2019–2020)) Det er likevel uklart hva disse yrkesgruppene skal løse og hvordan det skal gjøres.

Personlig ser jeg for meg to «spor» for å oppfylle disse ønskene og intensjonene vi kan se fra politisk hold, og ønskene om mer hjelp fra lærerprofesjonen.

«Dere fikser det»-sporet: Flere lærere jeg har møtt som kollegaer og som tillitsvalgt, poengterer at de står over utfordringer som de ikke opplever de har nok kompetanse til, eller ikke burde ha ansvaret for. Hvordan gjennomfører man vurdering i muntlig av noen med så stort innslag av angst at det ikke kan gjennomføres? Hvordan håndterer man elever som sliter veldig med livsmestring i deler av livet, som så går utover skolen? Hvordan jobber man med elever som gjør det psykososiale miljøet utrygt? Hvordan håndterer man voldelige elever? Det finnes mange, og sikkert også bedre, eksempler hvor man ser at man hadde hatt bruk for mer spesialisert kunnskap.

Dette sporet er også delvis forsterket av rettsliggjøringen i norsk skole. Særlig styrkingen av opplæringsloven og paragraf 9a-5 gjør at mange lærere føler de har lite handlingsrom i å korrigere trusler, vold og psykososiale miljøproblemer. Da er det fort å tenke at min jobb er opplæring, og la noen andre få komme å «ta seg av» de andre utfordringene.

Det andre sporet er «Vi fikser det, sammen»-sporet. Dette sporet ligger nok enn så lenge mer på politisk

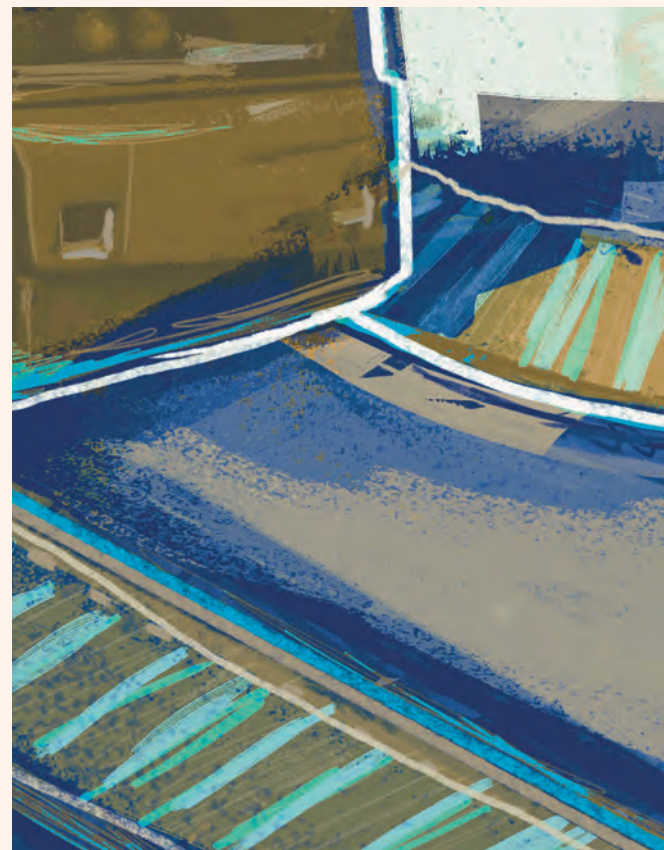

nivå og i NOU-er og stortingsmeldinger som handler om hvordan skolen helst burde fungert. Sporet fordrer en særs god integrering av BSV-ere og andre yrkesgrupper inn i norsk skole, som også burde få konsekvenser for pedagogisk praksis. Ekte, integrert og strukturert tverrfaglig samarbeid hvor resultatet også påvirker selve opplæringen. Økt kunnskap om psykisk og fysisk helse, håndtering og bearbeiding av miljøterapeutiske tiltak og kunnskap som til sist også påvirker undervisningssituasjonen.

Når vi ser disse to sporene er det nærliggende å tenke at «Vi fikser det, sammen»-sporet, med større grad av samhandling mellom profesjoner og et oppriktig «lag rundt eleven», er et politisk ønsket spor. Samtidig eksisterer det ikke hjemmel i lov og avtaleverk (ei heller signaler om at det jobbes i retning av det) for at vi må ha for eksempel BSV-ere inn i skolen. Jeg mener at gjeldende lov og avtaleverk faktisk står i veien for en god integrering og samhandling mellom yrkesgruppene som kreves for at intensjonene skal oppfylles. Det finnes rett og slett ikke tid til den samhandlingen som burde være der.

Realistisk sett står vi igjen med «dere fikser det»-sporet. Det hadde vært fint om vi hadde hatt profesjoner som kan jobbe rettet mot elevens psykiske helse, noen for å tilpasse mer for utviklingshemmede, nok spesialpedagoger til å oppfylle alle vedtakstimer, noen til å håndtere fysisk og verbal utagering og lønnsmidler til alle. Slik at læreren igjen kan bruke sin tid og utdanninge til å gi opplæring, danning og skape gode samfunnsborgere av dem alle. Og la oss ikke glemme lærerutdannede lærere i alle timer.

Med min kjennskap til kommunenes økonomi vet jeg også at det kanskje ikke er så realistisk. Siden disse yrkesgruppene ikke er hjemlet i lov og avtaleverk, eksisterer det nok veldig store forskjeller mellom skoler

som har helse- og miljøterapeutisk kompetanse, og de skolene som ikke har det.

Konklusjonen blir at det skurer og går. Noen skoler har, og jobber bra, med miljøterapeuter. Mange skoler har ikke, og det påvirker lærernes og elevenes miljø, læring og trivsel. Jeg mener at mangelen på satsing, og mangelen på å ta disse utfordringene alvorlig, gjør at vi mister for mange elever av lasset. Utdanning er spesielt viktig for å få innpass i det norske arbeidsmarkedet. Og når vi har utfordringer for grupper av elevene våre som truer deres mulighet eller evne til å få denne utdanningen, må vi gjøre alt i vår makt for at elevene skal få den utdanningen de fortjener.

Økte utfordringer rundt skolevegring, trusler og vold, atferdsproblematikk og psykisk helse er områder der mange lærere opplever de får et ansvar de ikke opplever de har kompetanse til, og det går til sist utover barna.

FORHANDLINGSANSVARET FOR LÆRERNE

«KS pisser på lærerne»

Tittelen brukes av flere skolelærere på sosiale medier og gjenspeiler en enorm frustrasjon med skolelærernes arbeidsgiver KS.

Ansvar for lærernes lønns- og arbeidsforhold må tilbake til staten.

Når normalt sindige lærere bruker slike ord, må det forstås som en ektefølt indignasjon og forbittelse over det man ser som en ureddelig og umulig forhandlingsmotpart.

Bakteppet er at KS (Kommunesektorens organisasjon) i en årrekke ikke har prioritert lærerne i lønnsoppgjørene. Lærerstreikene i 2021 og 2022 har vist det mange lenge har mistenkt: KS vil ikke sine skolelærere vel.

Daværende utdanningsminister Kristin Clemet besluttet i 2004 at forhandlingsansvaret for skolelærerne skulle overføres fra staten til KS, med støtte fra H, FrP og Ap. Fra da har lærerne samlet sett tapt lønsmessig i forhold til andre kommunalt ansatte, ifølge Det tekniske beregningsutvalg (TBU). Lærerne med mest faglig dybde, bredde og erfaring har kommet aller verst ut.

I fjorårets lønnsoppgjør ønsket Utdanningsforbundet å prioritere dem med lang utdanning og ansiennitet. KS prioriterte kommunalt ansatte med kortere utdanning og ansiennitet. Det gjorde at Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag og Skolenes Landsforbund gikk til streik.

Regjeringen stoppet streiken 27. september med tvungen lønnsnemnd. Begrunnelsen var at elevenes psykiske helse stod i fare. Lærernes tilstedeværelse på skolen er altså viktig for elevenes helse, men lærerne er ikke viktige når lønn fordeles. Regjeringens vedtak skapte naturlig nok bitre lærerne, som – med rette – mener seg fratatt streikeretten. Men det var Rikslønnsnemndas kjennelse 17. februar som fikk begeret til å renne over for lærerne. Nemnda, som avgjør tvister mellom arbeidsgiver og arbeidstakere, ga (som vanlig) arbeidsgiver medhold i alt, mens de tre lærerorganisasjonene fikk ingenting.

Lærerorganisasjonene hadde et bitte lite håp om at KS ville møte lærerne med å anbefale at de skulle få lønnstillegget nemnda bestemte størrelsen på fra 1. juni og ikke fra datoen streiken ble stoppet, som er det vanlige. Det ville ha gjort at lærerne ikke tapte fullt så mye penger på streiken. Men KS møtte lærerne med knyttet neve.

Foto: Siv Dolmen

Partiprogram og rikspolitikere er fulle av slagord som «satse på kunnskap», «læreren er viktigst for barnas læring» og «lærerutdanningene må styrkes». Men når politikerne velges til KS-styret fronter de en politikk der nær sagt hvem som helst kan gjøre lærernes jobb, skriver Atle Oanes.

Særlig barnehagelærerne kjente dette på kroppen, siden Utdanningsforbundet hadde skjermet barnehagesektoren under streiken. Nå ble også de straffet økonomisk. Den dårlige lønnsutviklingen for lærerne blir dermed enda dårligere, tilliten til KS forvitret og skolen lider.

Fraværet av tillit har også andre årsaker enn at KS holder igjen lærerne lønsmessig. For KS synes ikke å ha noen ambisjoner for skolen. Partiprogram og rikspolitikere er fulle av slagord som «satse på kunnskap», «læreren er viktigst for barnas læring» og «lærerutdanningene må styrkes». Men når politikerne velges til KS-styret fronter de en politikk som tillater at nær sagt hvem som helst kan gjøre lærernes jobb. Om lag 15 prosent av de som underviser i grunnskolen og i videregående skole, er ikke lærerutdannet. Ifølge KS er dette ikke et problem. Kunnskap og undervisningskompetanse er visst ikke så viktig likevel?

Kommunene vil framover trenge langt flere ansatte i helsesektoren. Men dersom man over tid gir greie lønnstillegg til ansatte i helse- og omsorgsykker, mens lærerne avspises med smuler, ber man om et læreropprør. Der er vi nå.

KS behandler sine skolelærere som annenrangs ansatte. Man trenger ikke mye fantasi for å se for seg hva det vil gjøre med lærernes motivasjon og vilje til å stå i yrket og utvikle skolen.

Skal kvaliteten i skolen holdes oppe og helst styrkes og rekrutteringen til lærerutdanningene og -yrket øke, må Stortinget frata KS ansvaret for lærernes lønns- og arbeidsforhold og gi det til staten. Ansvar for skolen er rett og slett for viktig til å overlates til KS.

Atle Oanes

hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Agder

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2023 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 14. desember / 13. januar 2023
- 2 25. januar / 10. februar 2023
- 3 22. februar / 10. mars 2023
- 4 22. mars / 14. april 2023
- 5 26. april / 12. mai 2023**
- 6 24. mai / 9. juni 2023
- 7 28. juni / 18. august 2023
- 8 23. august / 8. september 2023
- 9 20. september / 6. oktober 2023
- 10 18. oktober / 3. november 2023
- 11 15. november / 1. desember 2023

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

Torstein Gilje (1930–2023)

Torstein Gilje var en kjent og aktet person i Rogaland og på Sørlandet. Han vokste opp på Våland og ble da krigen kom evakuert til Håland i Frafjord, der han opplevde luftkamper og kamper i Gloppedalen og Dirdal.

Etter gymnaset, med hyre på S/S Kongsborg, opplevde han India og arabiske land, samt et krigsherjet Europa. Opplevelsene ute sto i slående kontrast til det rolige livet hjemme i Stavanger med sang og musikk. Og sangglad som han alltid var, ble han alt som niåring medlem av Stavanger domkor!

Etter gymnaset i Stavanger valgte Torstein Kristiansand lærerskole og stilling som lektor ved Stavanger lærerskole, etter en tid ved Johannes skole. Han var tidlig ute med også å ta tilleggsgutdannning i musikkterapi, mens lærerkona Kristine, født Gauslaa, spesialiserte seg i døvpedagogikk og etter hvert ble rektor ved Døveskolen i Stavanger. Deres kjærlighet til hverandre varte livet ut og de fikk tre barn og fire barnebarn.

Torstein og Kristine hadde mange felles interesser. De engasjerte seg i menighetslivet i St. Johannes menighet, der Torstein var leder for komiteer for bygging av nytt menighetssenter og nytt orgel og redaktør av menighetsbladet. Alt tidlig i livet startet han orkester, en sped begynnelse til Stavanger kulturskole, og stilte som dirigent for dette med konsert i Atlantic Hall. Han var fast musikkannemelder i Stavanger Aftenblad i 22 år. På Sørlandet utgjorde han og Kristine ledelsen av Gabriel Scott Selskapet i seks år, og de gjorde mye for å fremme interessen for Scotts litteratur og filosofi. I ferier og enda mer som pensjonister, dro de så ofte de kunne, gjerne med hele storfamilien, til feriehuset sitt og båtlivet på Flesi ved Lillesand.

Tre uker før han fikk slag, svømte Torstein i svømmehallen på Tjensvoll. Det er en aktiv og humorfylt mann og et godt og vennlig medmenneske med et vinnende vesen og en sunn kristen tro som nå har lagt inn årene.

Thor Einar Hanisch

John G. Torsvik (1951-2023)

Det var med stor sorg vi fekk melding om at tidlegare fylkesleiar i Utdanningsforbundet Hordaland, John Gunnar Torsvik, var gått bort 28. februar. Han vart bisett i Nygård kirke i Bergen 9. mars.

John Torsvik vart fødd i tidlegare Øygarden kommune i Vestland i 1951. Familien flytta seinare lengre sør, til Fjell kommune. Der budde han til han flytta på hybel i byen og begynte på Laksevåg gymnas og vidare studiar ved Universitetet i Bergen. Han utdanna seg til lærar og begynte yrkeskarrieren si ved Håstein skole på Laksevåg i Bergen.

John vart tidleg tillitsvald, og han kan utan tvil omtalast som ein tydeleg og markant person innan fagforeiningslivet. Han var eit dedikert organisasjonsmenneske, med lei-arverv både i Norsk Schæferhund Klub og i Foreldreforeningen for døvblinde, i tillegg til Utdanningsforbundet.

John kom for fullt inn i fagforeiningsarbeidet på byrjinga av 1990-talet, først som hovudtillitsvald i Lærerforbundet i Bergen. I 1999 vart han fylkesleiar i same forbund, og slik involvert i fusjonsprosessen mellom Lærerforbundet i Hordaland, Norsk Lærarlag Hordaland og Norsk Lærarlag Bergen frå starten. Då Utdanningsforbundet Hordaland vart stifta hausten 2001, vart han vald som nestleiar av fylkesstyret, med Ingunn Alver som fylkesleiar. Leiarvervet tok han på seg hausten 2006 og hadde dette fram til han gjekk av med pensjon i 2015.

Han hadde ikkje mange månader som pensjonist før Utdanningsforbundet sitt sentralstyre oppnemnde han som leiar av forbundet sitt fondsstyre. Dette er eit verv som berre nokre få markante og dyktige tillitsvalde får. Dette vervet hadde han til helse svikta i mai 2017.

Mitt aller første møte med John var i samband med lokale lønnsforhandlingar i fylkeskommunen. Eg oppfatta han som ein respektert fagforeiningsmann med stor fagleg tyngde og med ein naturleg autoritet. Vi som var tett på John, minnest han som ein svært kunnskapsrik tillitsvald. Han var analytisk, kunne

tenkje langsiktig og strategisk. Når Torsvik gjekk på talarstolen i ulike forum, var møtelyden ekstra merksam, for det var kloke ord som vart formidla.

Det var høgt under taket i styremøta til Utdanningsforbundet Hordaland, og han var flink til å sleppe andre tillitsvalde til, både med meiningar og ansvar. Det var godt å ha ein så roleg person til å leie fylkesstyret, store landsmøtedelegasjonar og ikkje minst å ha ein så trygg personaleleiar for dei tilsette på fylkeskontoret.

John viste stor omsorg og hadde alltid tid til å lytte og diskutere. Utdanningsforbundet sine noverande og tidlegare tilsette minnest ein svært omsorgsfull og snill leiar. Alle ved fylkeskontoret kunne komme til kontoret hans og lette hjarta i alle saker.

John hadde tillit til dei tillitsvalde og tilsette rundt seg, og han delegerte ansvar. Tidlegare tillitsvalde og tilsette fortel at det var spennande å jobbe med John fordi han utfordra dei rundt seg fagleg og inviterte til mange gode diskusjonar.

Økonomi, budsjett og lønnspolitikk var John Torsvik si største interesse og sterkaste felt i fagforeiningsarbeidet. Han var nesten utan unntak alltid først på talarstolen i Utdanningsforbundet sitt representantskap i desse sakene. John hadde også stor interesse for, og veldig god kunnskap om pensjonsrettar og pensjonsvilkår, då særleg offentleg tenestepensjon.

Vi i Utdanningsforbundet sender varme tankar til Anne Karin, born og barneborn som har mista ein ektemann, pappa, morfar og farfar.

Vi minnest John som ein klok og varm mann som folk hadde stor respekt for, både i og utanfor organisasjonen. Fred over John Gunnar Torsvik sitt minne.

Mildrid Kronborg Økland

fylkesnestleiar, Utdanningsforbundet Vestland

Midlertidige ansettelser i voksenopplæringen

Hovedregelen i norsk arbeidsliv er at ansatte skal ansettes fast. Unntak må ha hjemmel i unntaksbestemmelsene i arbeidsmiljøloven.

Det er en utfordring at enkelte arbeidsgivere mener at det er en vid adgang til å tilsette lærere midlertidig når det gjelder undervisning av personer fra Ukraina som har fått en midlertidig kollektiv beskyttelse. Dette er ikke riktig. Den klare hovedregelen i norsk arbeidsliv er at ansatte skal ansettes fast, se arbeidsmiljøloven paragraf 14-9. Unntak fra hovedregelen må ha hjemmel i unntaksbestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Det krever et rettslig grunnlag og en konkret begrunnelse.

Når det er sagt, kan det tenkes at det i enkelte av disse tilfellene vil være adgang til å ansette lærere midlertidig ved en kortvarig og tidsavgrenset arbeidsmengde. Spørsmålet kan ikke besvares generelt, men må vurderes konkret i den enkelte sak.

Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås når arbeidet er av *midlertidig karakter*, se aml. paragraf 14-9 annet ledd.

Hvorvidt arbeidet er av *midlertidig karakter*, beror på en konkret og skjønsmessig vurdering.

Rettspraksis viser at både forskjeller i *arbeidets art* og *merkerte forskjeller i arbeidsmengde* kan gi grunnlag for midlertidig ansettelse etter denne bestemmelsen.

Lærere som underviser deltakere i norsk og samfunnsfag etter integreringsloven utfører et arbeid som ordinært utføres i virksomheten. Opplæringen er forankret i lov og er en rettighetsbasert tjeneste kommunene skal tilby. Krav til forskjeller i *arbeidets art* er ikke oppfylt.

Det aktuelle alternativet for å begrunne midlertidige ansettelser i voksenopplæringen er derfor markerte forskjeller i *arbeidsmengde*.

For å benytte midlertidige ansettelser lovlig, er det et absolutt krav om at arbeidsgivers behov for arbeidskraft er *tidsbe-*

grenset. Høyesterett har uttalt at bestemmelsen skal tolkes strengt, se Rt 1985 s. 1141. Bestemmelsen gir anvisning på en konkret og grundig vurdering av om man virkelig har et *midlertidig, kortvarig og tidsavgrenset* arbeidskraftbehov eller ikke.

Dette alternativet har kanskje fortrinnsvis vært relevant i service- og handelsbransjen med store sesongsvingninger, men vi antar at en stor og ekstraordinær økning i deltakertallet kan være en slik ekstraordinær situasjon som gjør at arbeidsgiver får en midlertidig arbeidstopp som gir grunnlag for midlertidig tilsetting.

Det er viktig å understreke at generelle variasjoner i arbeidsmengde heller ikke kan gi grunnlag for midlertidig ansettelse, dersom ikke arbeidet ellers fremstår som avgrenset i tid, art eller omfang. Deltakertallet i voksenopplæringen vil naturlig nok alltid variere og dette alene (generelle variasjoner) er ikke tilstrekkelig grunnlag for midlertidig ansettelse.

Hvorvidt kommunene har et arbeidskraftbehov av midlertidig karakter, vil bero på en helhetsvurdering der en rekke forhold vil kunne spille inn:

- Hvor nødvendig er det med en tidsbegrenset arbeidsavtale?
- Hvor mange personer har et undervisningsbehov for norsk og samfunnskunnskap i kommunen? Er det en stor og uventet økning som ikke fremstår som en generell variasjon?
- Hvor lenge har disse personene et undervisningsbehov? Fremstår behovet kortvarig eller er realiteten at behovet nok vil være langvarig?
- Er den midlertidige ansettelsen forlenget?
- Hvor god er grunnbemanningen i voksenopplæringen fra før av?

Hanna-Cecilie Gram
advokat i
Utdanningsforbundet

Unntak fra hovedregelen må ha hjemmel i unntaksbestemmelsene i arbeidsmiljøloven.

DET LILLE **EKSTRA**

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

*Vi snakker om «Det lille **ekstra**».*

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

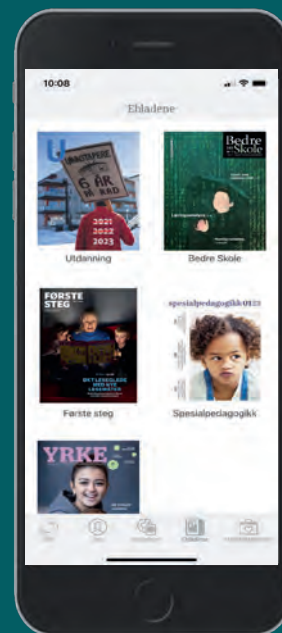

UTDANNINGS
FORBUNDET

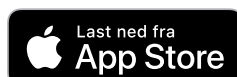
Les e-bladene i appen **UDF Medlem**

Nå kan du enkelt og raskt finne siste utgave av e-bladene dine i appen UDF Medlem.

I appen får du i tillegg tilgang til ditt medlemskort, ditt reisekort og alle dine medlemsfordeler. Du kan enkelt logge på appen med medlemsnummer eller BankID.

Last ned her:

OPPLÆRINGSLOVEN

Elevmedvirkning og lærerskjønn

Steffen Handal
leder i Utdannings-
forbundet

Elever får bestemme på skolen – med loven i hånd. Slik presenterte VG forslag til ny opplæringslov. Statsråd Tonje Brenna var stolt av å bidra til å styrke elevenes rett til medvirkning, og hun valgte å lekke nyheten dagen før ny opplæringslov ble presentert. Forslaget vekket blanda reaksjoner blant lærere.

Jeg hilser forslaget velkommen, og finner samtidig grunn til å understreke: Dette forslaget, i likhet med mange andre gode forslag i loven, vil bare fungere dersom man også sikrer at skolene har lærerkompetansen. For god, læringsfremmende elevmedvirkning avhenger av fagfolk som veit hva de driver med.

Altså må loven sørge for at alle som ansettes i lærerstilling faktisk har lærerutdanning. Denne delen av lovverket har regjeringen lovet å gå gjennom på nytt. Utfallet av dette arbeidet er det aller viktigste for hvor god skole elevene vil oppleve i tida som kommer.

I loven beskrives elevmedvirkning gjennom formuleringer som: Rett til å danne sine egne synspunkter og gi uttrykk for disse, anledning til å bli hørt i saker som angår eleven. Elever skal kunne ytre seg om alle forhold som angår deres opplæring, og meningene skal vektlegges i samsvar med elevenes alder og modenhet. Velkjente formuleringer som allerede finnes i barnehagelov, barnelov og i barnekonvensjonen.

Det står altså ingen steder at elever skal bestemme over sin egen, eller andres opplæring. Etter fylte 15 år skal de imidlertid få en større grad av selvvråderett, for eksempel i valg av videregående utdanning. Dette er en rettighet som 15-åringene allerede har, og som er forankret i barneloven.

Likevel vil vi antakelig få nye diskusjoner om elevmedvirkning i kjølvannet av den nye loven. Det er bra. Vi vet at elevenes medvirkning kan bidra til læring, engasje-

ment og motivasjon. Barn og unge lever store deler av livet sitt i skolen, og det skulle bare mangle at de ikke har innflytelse. Jeg frykter likevel at noen fristes til å sette denne rettigheten inn i en markedstenkning, hvor eleven er en kunde som kan velge etter smak og behag. Slik fungerer ikke opplæring til demokrati. Medvirkning betyr både rettigheter og plikter – og den kan bare skje innenfor noen felles rammer.

Den nye paragrafen i opplæringsloven vil gi elever i grunn- og videregående skole omtrent de samme rettighetene som barn i barnehagen har hatt i snart to tiår. Også i barnehagen skapte paragrafen diskusjoner. Etter en tid, og etter diskusjoner om hva det betyr at barn skal ha medvirkning i samsvar med alder og modenhet, satte det seg en praksis. De fleste vil nok mene at paragrafen har ført til at barnehagelærere er blitt flinkere til å se og høre barns ytringer, og til å bruke kunnskapen om barn i planlegging av pedagogisk arbeid. Det tror jeg er erfaringer som lett lar seg oversette til skolen.

De viktige pedagogiske beslutningene må tas av lærere og ledere i skolen. Derfor er det avgjørende at loven sikrer at elevene skal møte kvalifiserte lærere. Elevmedvirkning kan gi bedre profesjonell skjønnsutøvelse, både for den enkelte lærer og leder, og for lærerfellesskapet. Elevenes innspill og meninger gir lærere og ledere et bedre beslutningsgrunnlag.

Det er ingen selvfølge at den nye opplæringsloven vil gi bedre elevmedvirkning. Det er minst to forutsetninger som må oppfylles: For det første må loven sikre at det er lærere med lærerutdanning i skolene. Manglende lærerkompetanse kan føre til misforstått elevmedvirkning. For det andre må loven legge til rette for større handlingsrom og skjønnsutøvelse i klasserommet – hvor lærere og elever samhandler.

Manglende lærerkompetanse kan føre til misforstått elevmedvirkning.

Vil ha positive endringer i 9A

Grunnløse varsler skal ikke videresendes av rektor, foreslår regjeringen i sitt forslag til ny opplæringslov. Et klokt grep, mener Steffen Handal.

I opplæringslov-forslaget, som kunnskapsminister Tonje Brenna la fram i mars, er det en endring i lovens kapittel 9A om elevenes skolemiljø.

– Utdanningsforbundet har vært klare på at kapittel 9A er viktig for å sikre elevenes rett til et trygt og godt læringsmiljø. Samtidig har vi sett en uheldig praktisering av lovteksten i noen saker, der lærere ikke har hatt tilstrekkelig anledning til å belyse saken før den er sendt videre til skoleeier, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

Han understreker at Utdanningsforbundet ikke kjenner detaljene og nå skal sette seg grundig inn i lovforslaget før høringsvar gis.

Særlig kapittel 9A-5, som handler om aktivitetsplikt dersom en ansatt på skolen krenker en elev, har skapt debatt og usikkerhet i en del sammenhenger.

– Ansatte sikres

Regjeringen foreslår at grunnløse varsler ikke skal videresendes av rektor. Handal mener den foreslåtte endringen er klok og viktig:

– Dette kan sikre at alle saker undersøkes før de sendes videre i systemet fordi rektor må vurdere grunnlaget for varselet i hver enkelt sak. I praksis vil det kunne bety at ansatte sikres en mulighet til å forklare seg og få fram sitt syn. Det

Ansatte må sikres en mulighet til å forklare seg og få fram sitt syn, mener Utdanningsforbundet. Nåværende 9A-kapittel har skapt krevende situasjoner for en del lærere.

vil også kunne hindre den uheldige praktiseringen av kapittel 9A, som vi dessverre har sett noen eksempler på. Vi vil følge svært nøye med på hvilke virkninger dette kan få i praksis.

Lovforslaget omfatter også en rekke andre viktig forhold.

– Opplæringsloven er det viktigste dokumentet for elever, lærere og ledere, fordi den regulerer skolehverdagen, rettigheter og plikter. Vi ser frem til å studere lovforslaget nøye, sier Handal.

Les mer om lovforslaget på neste side.

DETTE ER 9A

• I 2017 ble det gjort endringer i opplæringslovens kapittel 9A om elevenes skolemiljø. Målet var å sikre et mer effektivt regelverk mot mobbing, og en bedre håndheving av reglene. Reglene gjelder for grunnskolen og videregående – også i leksehjelpsordninger og skolefritidsordninger.

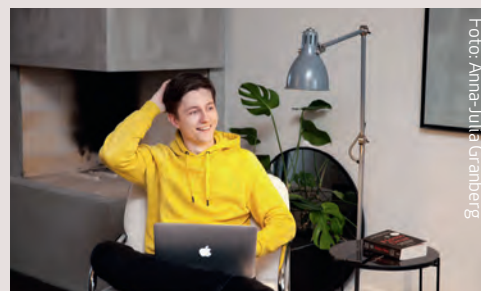
• Utdanningsforbundet støttet endringene som ble gjort, og har gjennom profesjonsetisk plattform definert at lojaliteten først og fremst ligger hos barnehagebarn, elever og studenter.

Et enklere valg med Person 3i1

Usikker på hva du skal velge? Vi har satt sammen tre viktige personforsikringer i ett produkt.

Med 3i1 får du livsforsikring, uføreforsikring og kritisk sykdomsforsikring. Forsikringen er for deg under 40 år, og fungerer slik at den gir utbetaling på det som eventuelt skjer først.

Les mer på udf.no

Gode valg i dag, gir økonomisk trygghet for fremtiden.

– Bør stenge bakdøra til klasserommet

Regjeringen vil jobbe videre med kompetansekravet for ansettelse av lærere. –Vi har svært store forventninger til at regjeringen nå skjerper lovteksten og sikrer alle barn og unge lærere med lærerutdanning, sier Steffen Handal.

I mars la regjeringen fram forslag til ny opplæringslov. Samtidig ble det klart at den vil jobbe videre med kompetansekravet for tilsetting. Utdanningsforbundet-leider Steffen Handal understreker at det er svært positivt.

– At lærere som underviser i norske klasserom skal ha en lærerutdanning har vært vårt absolutt viktigste krav inn i dette arbeidet. Regjeringen har åpenbart lyttet til oss når de nå vil gå en ekstra runde før de lander denne delen av opplæringsloven.

Opplæringsloven skal sikre at alle elever i grunnskolen og videregående skole får like muligheter til allsidig utvikling og læring, uavhengig av bakgrunn, bosted og forutsetninger.

Store forventninger

Det er også bakgrunnen for at Utdanningsforbundet har vært opptatt av at de som tilsettes i undervisningsstillinger skal ha lærerutdanning. I dag mangler nesten én av fem lærerårsverk en lærerutdanning.

– Vi har svært store forventninger til at regjeringen skjerper lovteksten og sikrer alle barn og unge lærere med lærerutdanning, sier Handal med henvisning til det videre arbeidet med kompetansekravet.

Regjeringen må vise at de er villige til å satse, mener Handal:

– Tonje Brenna bør lukke bakdøra til klasserommene.

– Det er lærerutdanningene som gir nødvendig faglig, pedagogisk og didaktisk kompetanse for å ivareta målene i grunnopplæringen. Derfor må vi få på plass et regelverk som er utvetydig på at man skal ha lærerutdanning for å tilsettes som lærer i skolen.

300 barnehagebarn i Verdal ble fraktet til historiske Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Der møtte de engasjerte teaterpedagoger som dramatiserte og fortalte historier.

Hurra for Barnehage

I Verdal var det fullt program fra tidlig til sent på Barnehagedagen i mars. I hele landet markerte barnehager dagen.

Dagen i Verdal i Trøndelag startet med at rundt 300 barnehagebarn ble fraktet til historiske Stiklestad Nasjonale Kultursenter, der ventet teaterpedagoger med historier.

I år var rammen for dagen betydningen av nok ansatte i barnehagen. Et stabilt,

Barnehagedagen
2023

LITEN OG
STOR

Alle bilder: Kristin Elvsveen Witry/Utdanningsforbundet Trøndelag.

Ordføreren og musikanter tok imot barna for konsert i Verdal. Arrangementet var åpent for alle og mange møtte også opp.

dagen!

tilstrekkelig og kompetent personale er blant de viktigste enkeltfaktorene for at barn skal få et godt barnehage-tilbud. Flere ansatte bidrar til at hvert enkelt barn blir sett og fulgt opp på en god måte.

Forhåpentlig vil Barnehagedagen øke forståelsen for barnehagens innhold, de ansattes arbeid og hva som skaper en god barnehage.

Barnehagene velger selv hvordan man vil markere dagen, og det skjer mye og gøy rundt omkring.

I Verdal var det full fart. Barna var også med på vinglek og konsert. På kvelden ble det filmfremvisning av «Store små mennesker». Regissør Gunhild Westhagen snakket om hva hun så etter og ble oppmerksom på da filmen om overgangen til stor avdeling ble til. Så var det duket for en politisk paneldebatt.

Det ble også tid for barna til å leke ekte viking på Stiklestad.

Kurs

Debatt i klasserommet og scenariobygging

19. april arrangerer vi digitalt kurs med en innføring i scenariobygging, en metode som gir elevene rom til å utforske og diskutere. Gjennom diskusjon øver man opp evnen til å tenke kritisk, håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet. Kursholder tar utgangspunkt i bærekraft og miljøspørsmål, men metodikken kan være overførbart til mange fag – til de tverrfaglige temaene og ikke minst er metoden midt i blinken for demokrati-forståelse.

Kursholder: Kjellrun Hiis Hauge, matematikkdidaktiker og professor i klimadanning og bærekraft, Høgskulen på Vestlandet.

Tidlig innsats

24.–25. april er det konferanse i Lærernes hus om tidlig innsats for læring og utvikling hos barn og unge. Tidlig innsats er, sammen med tilpasset opplæring, grunnleggende i den norske skolens ambisjoner om å utvikle en skole for alle.

Møt Halvor Bjørnsrud, Camilla Herlofsen, Sven Nilsen, Janaina Hartveit Lie, Torill Moen, Agnete Bueie, Gunstein Egeberg, Ella Maria Cosmovici Idsøe og Kamil Øzerk.

Barn som opplever samlivsbrudd

26. april har vi digitalt kurs om temaet *Hvordan kan du som barnehagelærer eller lærer hjelpe et barn som opplever at foreldrene går fra hverandre?* Kursholder vil bevisstgjøre deltakerne på hvilken rolle de spiller som trygge, stabile voksne når ting blir urolig hjemme, og på hvorfor det er viktig at barn får satt ord på sine opplevelser. Du får noen verktøy til måter å møte barna på (og kanskje også foreldrene), og forslag til personal- og foreldremøter.

Kursholder: Elisabeth Wold, fagkoordinator i organisasjonen Voksne for Barn.

Påmelding og mer informasjon på
www.udf.no/kurs

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Usikker på hva du trenger? Med 3i1 får du tre forsikringer i én

Du vet ikke hvilke forsikringer du vil trenge i fremtiden. Så hva skal du velge? Med 3i1 får du livsforsikring, uføreforsikring og kritisk sykdomsforsikring i ett. Forsikringen er for deg under 40 år, og du trenger ikke helseerklæring.

Mer om person 3i1-forsikring
på udf.no, eller skann QR-koden.

Lev ivet ykkelig

Minnebøker er en saga blott. Kun et minne.

Å minne var et verb. Vi sammenlignet og ble enige om hvem som minnet fint. Jeg likte best de som tegnet blomster i duse farger. Det duse var ikke min styrke. Jeg trykket for hardt på både tusj og fargeblyanter.

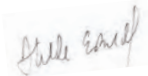
De små bøkene var oppvisning i skjønnskrift og tegnetalent. Hele klassen skulle minne. Men det kunne holde hardt å gjennomføre akkurat det. Noen minnet så stygt at de nærmest skjemet ut hele minneboken.

«Pass deg for kanten for der ligger fanten.» skrev en av guttene i 5b med diger, skjev håndskrift over hele siden. Dekoren er en dødningeskalle med fletter og sigar. En pil peker ut fra skallen mot et navn. Mitt. Ikke gøy! «Det var nesten så hesten så feis han på presten» er gøyere i dag enn det var den gang da.

Ellers er minneboken preget av bibelvers og ønsker om en lykkelig tilværelse med mann og barn. Av store L'er etterfulgt av «ev ivet ykkelig.» Av hjørner brettet inn og tegnet rundt slik at det ser ut som en liten konvolutt. Under flippen står datoen: 18.4.77.

Petit av
Hilde Eskild

Lærer, forfatter og
forteller

Det må ha vært en kolossal jobb å være lærer i minnebokens tidsalder. Min «frøken» samlet inn en hel bunke hver høst, og så gikk vi og ventet i spenning. Det hendte at hun fikk kolleger til å skrive. Da elsket vi henne enda høyere. Noen rablet ned et fornuftig sitat. Andre tegnet duuuse border og skrev LEV VEL i kors.

Jeg er fremdeles beundrer av det uoppnåelige duuuse. Hver gang jeg ser slike svale, duuuse damer i duuuse interiørreportasjer, får jeg lyst til å besøke dem og gi dem minneboka mi. Husk å minne på annenhver side, står det i starten av den. Jeg ville jo ikke at minnene skulle gli over i hverandre. Noen brukte tusj som trakk gjennom papiret. Nå er hvert minne en bitte liten tidskapsel. Jeg ser på minnet, og husker plutselig den rare lille femteklassingen. Noen av de som minnet, finnes ikke lenger.

Og så gjorde jeg en oppdagelse bakerst i minneboka fra første klasse. Min yngste datter har skrevet et minne til meg der. Hun må ha funnet boka i en skuff og blitt inspirert. «Til mama dumin lille rosenknap» står det. Etterfulgt av «hurahura-hurahu (linjeskift) a»

Lev ivet ykkelig, tenker jeg med et smil. Så mange minner!

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Kjønnsnøytrale yrkesbetegnelser er i vinden. Fram til 2021 ble den øverste myndigheten på Svalbard kalt Sysselemanden, hva er navnet i dag?
2. Hva slags bær tenker svenskene på når de snakker om hjortron?
3. På hvilken øy ligger byene lera-petra og Heraklion?
4. Hvordan var kong Haakon VII og dronning Maud i slekt?
5. Hvilket vestlandsband har utgitt låtene «Tir n'a Noir» og «Liten fuggel»?
6. Hvilken hovedstad ligger på øya Luzon?
7. Hva er et annet navn på urinsyregikt?
8. Hvilken statsråd er lansert som kandidat til nestledervervet i Arbeiderpartiet?
9. Hvilket bilmerke har modellen Impreza?
10. Hvilke fire naturlig forekommende bartrær har vi i Norge?
11. De løpeglade brødrene Ingebrigtsen fra Sandnes ble lenge trent av sin far. Hva er fornavnet hans?
12. Hva var Mikhail Tal («Trollmannen fra Riga») verdensmester i?
13. Når var D-dagen (den første dagen i den allierte invasjonen og frigjøringen av Frankrike under andre verdenskrig)? Dato og årstall, takk.
14. Hvilken dato feirer Sverige nasjonaldagen (Flaggens dag)?
15. Hva slags produkter lages av produsenter som Ariens, Canadina og Stiga?

Quizmeister: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59.

FOR 50 ÅR SIDEN

Streik og lockout i skolen

De fleste medlemmer av Norsk Lektorlag føler nok en sterk uvilje mot å delta i streik. De anser trusler om streik eller lockout som lite aktverdige midler i en lønnskonflikt. Bare motvillig går vi med på at også vi må ha de samme midler som andre til å sikre oss anstendige kår.

Denne idealistiske holdning hos et stort flertall av våre medlemmer vil kanskje kunne oppfattes som en organisasjonsmessig svakhet eller umodenhet. Selv mener jeg denne holdningen er et utslag av at vi i vårt yrke tvinges til stadig både å vise godvilje og bære ansvar. (Fra et debattinnlegg av Martin Taksdal)

Den høgre skolen nr. 9/1973

FOR 25 ÅR SIDEN

Støttegruppe for folk som er gift med lærere

I England forsøkes det nå å danne en støttegruppe for folk som er gift med lærere, forteller The Times Educational Supplement. Denne undertrykte minoriteten som har fått sine liv ødelagt, tør nå endelig stå fram etter å ha lidd i stillhet i årtier, skriver avisen. Det er Peter Lewis i Sheffield som har tatt initiativet. (...) – Vi som er menn og koner til lærere, opplever at våre ektefeller ikke kan legge lærerrollen fra seg. De behandler oss som om vi var deres elever. (...) Siden lærere er opplært til å være kritiske, føler de at de alltid må vinne diskusjonene.

Norsk Skoleblad nr. 10/1998

GYLNE ØYEBLIKK

Fikk liv i Liblioteket

Savnet etter et skolebibliotek var stort.
Så fikk lærer Hanna Beitrusten en idé.

Tekst: Harald F. Wollebæk

Biblioteket ved Li skole i Nittedal var blitt lagt ned for flere år siden, og det nærmeste folkebiblioteket er en mil unna. Da vokste tanken fram hos Hanna Beitrusten: «Hva om elevene kan drive biblioteket selv?»

– Det begynte med at jeg leda en jury-klasse som skulle kåre vinneren av U-prisen i regi av Foreningen Les. Da merka jeg hvor engasjert ungdommene ble av å snakke om bøker når de fikk sjansen til å bruke sin egen kompetanse, leseferdigheter og tolkninger i noe som var konkret, nemlig å kåre årets ungdomsbok, forteller hun.

Da tenkte Hanna at dette engasjementet måtte tas vare på, og hun kom fram til at drift av et skolebibliotek kunne organiseres som en del av valgfaget «Utvikling av varer og tjenester».

– Biblioteket kunne organiseres som et prosjekt, og jeg hadde både utdanning i og erfaring fra prosjektledelse. Og for å oppfylle kravet om budsjett, kunne vi søke om midler. Så jeg laga en skisse til hvordan valgfaget kunne organiseres og hvordan det kunne utvikles videre til å bli en varig løsning. Rektor ga sin støtte, forteller Hanna Beitrusten.

Ved skolestart i august hadde 18 elever meldt seg. Først hadde de en stor idémyldring om hvor-

dan biblioteket skulle være. Deretter ble elevene delt inn i grupper, og jobbene ble fordelt.

I desember var det offisiell åpning av det som har fått navnet Liblioteket, med gjester fra kommunen, Viken fylkesbibliotek og Den kulturelle skolesekken. Rektor klippte snor, og elevene fortalte hva det å lese bøker ga dem.

– *Og hvordan har det så gått?*

– Det er faktisk blitt lånt ut så mange bøker at vi må bestille flere. Det begynner å bli få igjen i hyllene, forteller Hanna.

I begynnelsen av mars ble Liblioteket kåra til «Årets elevbedrift» under fylkesmesterskapet for elevbedrifter i Viken.

Biblioteket holder åpent i valgfagstimene. I tillegg kan lærere bestille åpningstider med elevbibliotekarer ved behov. Utlånssystemet er en Excel-liste med katalogisering og utlån. Elevbibliotekarene holder seg orientert om nye bokutgivelser, slik at de kan gi medelevene tips om bøker.

– *Hva synes du har vært det gylneste øyeblikket i denne prosessen?*

– De gylne øyeblikkene har stått i kø. Men jeg husker på åpningsdagen at en av elevene sa med tindrende øyne: «Jeg skjønte ikke helt hvor stort dette var før nå».

De gylne
øyeblikkene
har stått i kø.

Hanna Beitrusten (47).
lærer ved Li skole
i Nittedal i Viken

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Følg oss på
instagram

utdanningsnytt

Rediger profil

Utdanningsnytt

Utdanning

Vi gir deg de viktigste nyhetene og de beste reportasjene fra barnehage og skole.
www.utdanningsnytt.no/link_i_bio

Høydepun...

Fagartikler

INNLEGG

LAGRET

TAGGET

KRYSSORD

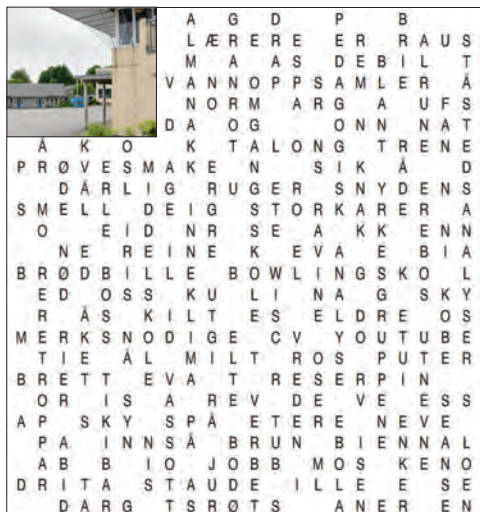
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 1. mai.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

										VIRKEMIDDEL FOR Å AVSLUTTE STREIK	SPEN- STIG; ELEGANT SMERTE	FERSK	ET AV «DE 7 SLAG»	SMIL- ER NIKKEL	MULIGHET (I)MOT IGJEN	SOVJET- ISK- STATS- LEDER †	ODDE VELSTÅ- ENDE
										DRÅPE	FISK						
												UT- KASTER STUT				FOR- TELLE	
										GI LOV		INTERNE	SÅR- SKOR- PEN	KRØTTER	KRYPDYR STØRRE ARVISST ARBEID		LEKER
										EKS VOLVO- MODELL							GASJE
											EKS BIL- MERKE SITAT N. A. EGGEN		SUB- JUNK- SJON MÅN		INTET ANNEN- RANGS		
FISK HÅN		BRAG- DEN		FISK SVIMMEL RETT		GROV PLUSSE TILFLUKT					FØR VY				SJARM	KLOKKE	
							LEVER		GRESS- MARK			SPILL- KONSOLL		SENNEPS- PRO- DUSENT TREGE			
STENGER SKIENS- KLUBB					INNI	DRIKKEN UNION				SNØRE; FESTE MED REM(MER)	FILM- SJANGER FRUKT						
								RIKELIG		SKØY					KONGE PARTI	LEGGE PÅ IS	OFFENT- LIG UTVALG
METRO- ER	45-PLATE VARSEL- SIGNAL			OVER- FALL		HUSDYR TRANGE		VASS- DRAG TALL		DYR I MOT- SATT FALL							
				TITTE LITER		TRE LED- ELSEN						VALG- SPRÅK ELTER					
FRUKT		MESSE- HAGL NATRIUM							AKTIVI- TET IRIDIUM				★	KJØLE- MID- DEL	VERSUS STED I TØNSBERG (3170)		
					STÅKE TRAN- SPORT- MIDDEL		FORBI	MOT HORN			RETNING SVAKT		VERTS- HUS HYGGE			BEVEG- ER	
MUSIKK VIA				SPILLE- JOBB										VARME			
										STYRET RØNT- GEN	SKRIK- ENE SETTE SPOR					TALLENE	
HISSIG	DRILLO- FORNAVN RADIUS				B FOR H	HÅND HULE				VEDUM- PARTI MASTE		BEDRØV- ELSEN ELV					
				PLAGG KURE- RER GRUFF		PLATT- FORM EKS BIL- MERKE				BRUTAL			TV- TITTERE HAVAR- ERT BÅT				
MØRTEL	EIN- STEIN- IUM URAN		BRUKKET		MUS- LIMSK HØYTID LIME		TELE- FONERE BY I SVEITS					KAMERAT STED YT- TERST I LOFOTEN				PARTI CIRKA	
						ART DIR- ECTOR ÅSSIDE		SKAL STRAFF		VANDRER BAKENDE			KOM- MUNE 1837-1992				
LAVVO	REMA- APP SPIST											BANKET		STERIL		BELEGG OG GUDINNE	
				GOLF- PLUGG PRO- NOMEN	IKKE TVERR- TRE		HULDER SOLGUD				KLINGER DÅRLIG HAST						
PENGE- BEHOLD- NING							KILO-									MODERNE	
										EUROPE- ERE							

LØSNINGER

Kryssord nr 3

VINNERNE: Kjell Nesheim, Haugesund, og Ruth Grønningen, Heimdal. Premien er hver sin boksjepp på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Sysselmesteren
2. Multer
3. Kreta
4. De var søskenbarn
5. Vamp
6. Manila, hovedstaden på Filippinene
7. Podagra
8. Kunnskapsminister Tonje Brenna
9. Subaru
10. Gran, furu, einer og barlind
11. Gjert
12. Sjakk
13. 6.juni 1944
14. 6.juni
15. Snøfresere

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 12. mai

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

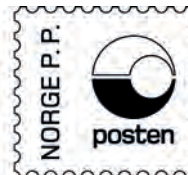
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Hold deg
oppdatert,
last ned
appen

UTDANNINGSNYTT